

11065 - 9

**ZİHİN ENGELLİ ÇOCUKLAR İÇİN DÜZENLENEN
DEĞERLENDİRME RAPORLARININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ali KESKİNER
Eskişehir, 1996

**T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ZİHİN ENGELLİ ÇOCUKLAR İÇİN DÜZENLENEN
DEĞERLENDİRME RAPORLARININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali KESKİNER

ESKİŞEHİR, 1996

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, değerlendirme sürecinden geçirilen ve bu süreç sonunda özel eğitime uygunluğuna karar verilip özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için kurumlarda yapılan değerlendirme çalışmalarının, eğitsel kararlar almaya hizmet edip-etmediğini öğretmen görüşlerine göre belirlemektir.

Araştırmanın modeli olarak durum saptamaya yönelik betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Eskişehir'de zihin engellilere yönelik özel eğitim kurumlarında görev yapan 28 öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için bir anket geliştirilmiştir. Anketin birinci bölümünde öğretmenlere yönelik kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise zihinsel sınıf davranış özellikleri, özbakım becerileri, psiko-motor davranışları, sözel anlatım, ilkokuma-yazma, okuma, yazılı anlatım ve matematik performansı, toplumsal davranış, duyuşsal özellikler, sağlık durumu olmak üzere 12 özellik yer almıştır.

Araştırma sonunda, değerlendirme raporlarında zihinsel özelliklerin yeterince yer aldığı, sınıf davranış özellikleri, özbakım becerileri, psiko-motor davranışları, sözel anlatım, ilkokuma-yazma, okuma, yazılı anlatım ve matematik per-

formansı, toplumsal davranış, duyuşal özellikler ve sağlık durumuna ilişkin özelliklerin yeterince yer almadığı izlenimini edinilmiştir. Buna göre, rehberlik ve araştırma merkezince hazırlanan değerlendirme raporları eğitsel tanılamaya zemin oluşturmamaktadır.

ABSTRAKT

The purpose of this study was to determine whether or not the assessment procedures carried out to decide if a student qualifies for special education and to place the student in a special education environment were beneficial for educational decisions.

The model of the study was descriptive model. Subjects of the study were 28 teacher working in special education environments for mentally retarded students.

A questionnaire was developed to collect the study data. The first part of the questionnaire included questions about the demographics of the subjects where as the second part of the questionnaire included 12 properties.

The data were analyzed by percentages.

The findings of the study revealed that intellectual information in the student files where as there was sufficient not sufficient information about classroom behaviors, self-help skills, psycho-motor behaviors, oral skills, reading-writing, written skills, math performance, social behaviors, sensory properties and health. Hence, the assessment procedures carried out in the Counselling and Research Center do not lay foundations for educational assessment.

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında değerli eleştiri ve katkılarıyla bana yol gösteren ve hiç bir zaman yardımlarını esirgemeyen danışmanım Yr.Doc.Dr. Sayın Oguz GORSEL'e Teşekkürlerim sonsuzdur.

Araştırmamın geliştirilmesinde desteğini esirgemeyen ve çalışmam boyunca her türlü desteği veren Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'ndeki bütün hocalarım ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ndeki tüm mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarımın bütün aşamalarında desteklerini esirgemeyen eşime, anne ve babama, bana en çok ihtiyaçlarının olduğu dönemde kendilerine ayırmam gereken yeterli zamanı ayıramadığım ve beni affedeceklerini umduğum oğullarım Bulut ve Uzay'a minnattar olduğumu belirterek, teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ali KESKİNER

Eskişehir, 1996

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
SUMMARY	iii
TESEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

GİRİŞ	1
Değerlendirme Yöntemleri	10
Formal Değerlendirme	10
İnformal Değerlendirme	12
Gözlem, ödev analizi, beceri analizi	12
Programa Dayalı Değerlendirme Teknikleri	13
Bilgi Veren Kişiye Göre Öğrenciyi Değerlendirme	14
Zihin Engelli Çocukların Tanınması ve Eğitim	15
Zihin Özelliklerinin Değerlendirilmesi	15
Toplumsal Özelliklerin Değerlendirilmesi	18
Duyusal Özelliklerin Değerlendirilmesi	19
Sağlık Özelliklerinin Değerlendirilmesi	20

	<u>Sayfa</u>
İlkokuma yazmanın Değerlendirilmesi	22
Sözlü anlatımın değerlendirilmesi	23
Yazılı anlatımın değerlendirilmesi	24
Okuma performansının değerlendirilmesi	25
Matematik Performansının Değerlendirilmesi	26
Öz bakım becerilerinin değerlendirilmesi	27
Sınıf Davranışlarının Değerlendirilmesi	28
Psiko-motor davranışların Değerlendirilmesi	29
AMAC	31
ÖNEM	34
SAYILTILAR	36
SINIRLILIKLAR	36

BÖLÜM II

YÖNTEM

YÖNTEM	38
EVREN VE ÖRNEKLEM	38
ARASTIRMANIN MODELİ	44
KULLANILAN BİLGİ TOPLAMA ARACI	45
ÖLÇÜ ARACININ GELİŞTİRİLMESİ	46
ÖLÇÜ ARACININ UYGULANMASI	47
VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	48

BÖLÜM III

BULGULAR

Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerine ilişkin Bulgular ve Yorumlar	50
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerine ilişkin Bulgular ve Yorumlar	55
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Dzbakım Becerilerine ilişkin Bulgular ve Yorumlar	59
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Psiko-Motor Davranışlarına ilişkin Bulgular ve Yorumlar	63
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansına ilişkin Bulgular ve Yorumlar	67
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin İlkokuma-Yazma Performansına ilişkin Bulgular ve Yorumlar	72
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Okuma Performansına ilişkin Bulgular ve Yorumlar	76

Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına ilişkin Bulgular ve Yorumlar	80
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Matematik Performansına ilişkin Bulgular ve Yorumlar	84
Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerine ilişkin Bulgular ve Yorumlar	88
Degerlendirme Raporlarında Duyusal Özelliklere ilişkin Bulgular ve Yorumlar	92
Degerlendirme Raporlarında Sağlık Durumuna ilişkin Bulgular ve Yorumlar	96

BÖLÜM IV

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

ÖZET	100
SONUÇ	108
ÖNERİLER	110
Uygulamaya Yönelik Öneriler	110
İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	112
KAYNAKÇA	114
EKLER	125
Çesitli Kurumlarla Yazışmalar	126
Anket	128

GRAFİK ÇİZELGESİ

Sayfa

GRAFİK 1.	Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerine ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	51
GRAFİK 2.	Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerin Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri	52
GRAFİK 3.	Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Çalışmalarında Yönelik Öğretmen Görüşleri	53
GRAFİK 4.	Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerine ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	55
GRAFİK 5.	Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerinin Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	56
GRAFİK 6.	Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerine Ait Bilgileri Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	58

GRAFİK 7.	Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Özbakım Becerilerine ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	60
GRAFİK 8.	Öğrencilerin Özbakım Becerilerinin Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	61
GRAFİK 9.	Öğrencilerin Özbakım Becerilerine Ait Bilgileri Öğretim Hizmetinde Kullanma Biçimine Öğretmen Görüşleri	62
GRAFİK 10.	Degerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Psiko-motor Davranışlarına ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	64
GRAFİK 11.	Öğrencilerin Psiko-Motor Davranışlarının Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	65
GRAFİK 12.	Öğrencilerin Psiko-Motor Davranışlarına Ait Bilgileri Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	66

GRAFİK 13. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansına ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	68
GRAFİK 14. Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	69
GRAFİK 15. Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansına Ait Bilgileri Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri	70
GRAFİK 16. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin İlkokuma-Yazma Performansına İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri	72
GRAFİK 17. Öğrencilerin İlkokuma-Yazma Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	73
GRAFİK 18. Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına Ait Bilgilerinden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri	74

GRAFİK 19. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Okuma Performansına ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	76
GRAFİK 20. Öğrencilerin Okuma Performansının Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	77
GRAFİK 21. Öğrencilerin Okuma Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	78
GRAFİK 22. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Yazılı anlatım Performansına ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	80
GRAFİK 23. Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansının Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	81
GRAFİK 24. Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	82

GRAFİK 25. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Matematik Performansına ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	84
GRAFİK 26. Öğrencilerin Matematik Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	85
GRAFİK 27. Öğrencilerin Matematik Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	86
GRAFİK 28. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerine ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri	88
GRAFİK 29. Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri ..	89
GRAFİK 30. Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	90

GRAFİK 31. Değerlendirme Raporlarında Duyusal Özelliklere ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri.....	92
GRAFİK 32. Öğrencilerin Duyusal Özelliklerinin Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	93
GRAFİK 33. Öğrencilerin Duyusal Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	94
GRAFİK 34. Değerlendirme Raporlarında Sağlık Özelliklerine ilişkin Öğretmenlerin Görüşleri.....	96
GRAFİK 35. Öğrencilerin Sağlık Durumunun Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına ilişkin Öğretmen Görüşleri	97
GRAFİK 36. Öğrencilerin Sağlık Durumuna Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine ilişkin Öğretmen Görüşleri	98

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

ÇİZELGE 1. ÖĞRETMENLERİN CİNSİYETLERİ	39
ÇİZELGE 2. ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ DENEYİMİ	40
ÇİZELGE 3. ÖĞRETMENLERİN ÖZEL EĞİTİM DENEYİMİ	40
ÇİZELGE 4. ÖĞRETMENLERİN EĞİTİM DURUMU	41
ÇİZELGE 5. ÖĞRETMENLERİN SINIFLARINDA BULUNAN ÖĞRENCİ SAYILARI	42
ÇİZELGE 6. ÖĞRETMENLERE GÖRE DEĞERLENDİRME SÜRECİNDEN GEÇİRİLEN ÖĞRENCİ SAYILARI	42
ÇİZELGE 7. ÖĞRETMENLERE GÖRE DEĞERLENDİRME RAPORU OLAN ÖĞRENCİ SAYISI	43
ÇİZELGE 8. ÖĞRETMENLERİN RAPORLARDAN YARARLANMA DURUMLARI	43

GİRİŞ

Beden, zihin, duygu, sosyal özelliklerindeki ayrıcalıkları nedeni ile var olan hizmetlerden yeterince yararlanamayan özel gereksinimli çocukların belirlenmesi, özelliğine uygun bir ortama yerleştirilmesi ve eğitim hizmetlerinden yararlanması en önemli konuları oluşturmaktadır (Gürsel, 1995). Bu hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi, özel gereksinimli çocukların değerlendirilmesi ve elde edilen verilere göre uygun kararlar alınabilmesine dayandırılmaktadır. Ancak, yapılan değerlendirmeler ve toplanan verilerin yetersizliği tartışılmaktadır (Eripek, 1996; Gürsel, 1995; Kırcaali-İftar, 1994).

Özellikleri nedeni ile özel gereksinimli çocuklar da kendi içlerinde farklılık göstermektedir. Bu çocuklardan bir grubu da zihin engelli çocuklardır. Bu çocukların tanılanmasında zihinsel, uyumsal ve fonksiyon özelliklerinin belirlenmesi istenmektedir (Turnbull, 1995). Ancak, zihin engelliler yakın tarihe kadar zihinsel işlevlerdeki belirgin farklılık gösteren çocuklar olarak tanımlanmıştır. AAMD (American Association On Mental Deficiency) ve 1970'li yıllarda ve WHO (Dünya Sağlık Teşkilatı) tarafından benimsenen yaklaşımlarda zihin işlevlerindeki gerilik yanında, uyumsal davranışlarda yetersizliğe de bakılması önerilmektedir (Eripek, 1993).

AAMR'nin (American Association On Mental Retardation)

1972 yılındaki zihin geriliği tanımlamasında daha önceki yıllarda yapılan zihin işlevlerindeki gerilik, uyumsal davranışlardaki yetersizlik, gelişim dönemi öğeleri korunmakla birlikte tanım daha işlevsel hale getirilmiştir (Eripek, 1996; Smith, 1994). Yapılan tanımda, zihin engellilik, zihin işlevlerinde önemli derecede normal altı, bunun yanında uyumsal beceri alanlarından (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki ya da daha fazlasında sınırlılık gösterme durumudur. Zihin engellilik 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır (Eripek, 1996; AAMR, 1992. s.10). Bu tanımda zihinsel engelliliğin derecelendirilmesinden çok, onların eğitim gereksinimlerini ön plana çıkarmaktadır. Yapılan araştırmalarda zihin engelli çocuklar zihin işlevlerindeki yetersizlik (Gökeşmeoğlu, 1986; Çağlar, 1985) ve bazen de zihinsel gerilikle birlikte uyumsal davranışlardaki yetersizliğin esas alındığı ifade edilmektedir (Eripek, 1993; Epir, 1976).

Halbuki değerlendirmenin öğrencilerin akademik, davranışsal ya da fiziksel özelliklerini belirlemek ve bu özelliklere ilişkin kararlar vermek amacı ile veri toplama süreci olduğu belirtilmektedir (Gürsel, 1995; Kırcaali-İftar 1994). Buna göre zihin engelli çocukların değerlendirilmesi, özel eğitim kurumlarına yerleştirilmesi, öğretim programlarının

geliştirilmesi ve öğretim süreci sonunda gelişmelerin belirlenmesi amacı ile yapılabilmektedir.

Değerlendirme sürecinin değişik aşamalarında öğrencilerin akademik, davranışsal ya da fiziksel özelliklerine ilişkin olarak veri toplanmaktadır. Bu toplanan bilgiler değişik amaçlar için kullanılabilir (Gürsel, 1995; Kırcaali-İftar, 1994).

Öğretmenler ve aileler tarafından farklı olarak belirlenen çocukların daha kapsamlı bir değerlendirme sürecinden geçirilmelerinin gerekip gerekmediğini belirlemek için tarama amacı ile değerlendirme çalışmalarına yer verilmektedir. Okullarda yapılan zeka taramaları bu gruba girer. Taramalarda daha çok zihin engelli olma riski olan çocukların belirlenmesi söz konusudur. (Gürsel, 1995; Kırcaali-İftar, 1994) Yapılan araştırmalar, bu yolla toplanan bilgilerle direkt etiketleme ve kararlar almaya gidildiğini göstermektedir (Gökeşmeoğlu, 1986; Çağlar, 1985; Pamir, 1979).

Türkiye'de geçerlik ve güvenirlikleri çok tartışılan grup zeka testleri bazen de bireysel zeka testleri ön seçim yapmaktan çok tanılama amacıyla ilk ve herhangi bir eğitim programına yerleştirmek amacıyla son test olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde Çağlar'ın (1985) ve Gökeşmeoğlu'nun (1986) yaptığı iki araştırma zihin engelli çocukların tanı aşaması

ve etiketlenmesinde sorun olduğunu göstermiştir (1. Öz. Egt. Kon. Rap., 1991).

Taramalar sonucunda riskli olarak belirlenen çocukların belli bir özel eğitim kategorisine dahil edilip edilmeyeceklerini belirlemek için rehberlik ve araştırma merkezlerinde değerlendirme çalışmalarına yer verilmektedir. Sınıflama amacı ile yapılan bu tür değerlendirmelerde bireylerin özürülü olup olmadıkları, özürülü ise özürün türü, derecesi ortaya konulmakta, ayrıca özürüne uygun bir eğitim kurumuna yerleştirilmeye çalışılmaktadır (Gürsel, 1994; Kircaali-İftar, 1994; Çağlar, 1985). Bu alanda yapılan araştırmalarda bir kaç grup veya bireysel zeka testi uygulanıp, yapılan değerlendirme ile hemen sonuca gidildiği belirtilmektedir (Gökeşmeoğlu, 1986; Çağlar, 1985; Pamir, 1979; Epir, 1976).

Etiketleme, çocuğun tanılama çalışmaları sonunda herhangi bir sınıflamaya sokulmasıdır. Kircaali İftar'ın (1995) Etiketlemenin rolü konusunda araştırması sonucunda, "özel eğitim ve genel eğitim öğretmenleri ile öğretmen adaylarının, öğrencinin davranış ve öğrenme özelliklerine ilişkin yapmış oldukları değerlendirmelerde, etiketlenmeden etkilendiğini" ortaya koymuştur. Özel eğitimle ilgilenen çeşitli disiplinlerdeki uzmanlar etiketlenmenin yarar ve zararlarını felsefi olarak tartışmaktadır (Kircaali-İftar, 1995; Gürsel, 1994; 1. Öz. Egt. Kon. Rap., 1991; Eripek, 1989, 1974).

/ Özel eğitimde değerlendirme çalışmalarının en önemlisi öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini ortaya çıkarmak amacı ile yapılan değerlendirmelerdir. Bu amaçla yapılan değerlendirmelerde, işlevde bulunma düzeylerinin, öğretim amaçlarının saptanmasına ve bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik öğretim etkinliklerinin düzenlenmesine hizmet edeceği şeklinde belirtilmektedir (Gürsel, 1995; Kircaali-iftar, 1994). Yapılan araştırmalarda, öğrencilere halen bir iki test verilerek sadece etiketlenmenin yapıldığı ve bu sonuçlar doğrultusunda da özel eğitim tedbirleri alınarak, özel eğitim ortamlarına yerleştirildiği, öğrencilere uygun bir program hazırlamaya yönelik çalışmalara gidilemediği anlaşılmaktadır (Korkmazlar, 1989; Gökeşmeoğlu, 1986; Çağlar, 1985; Kılıçoğlu, 1983;). Achenbach ve Edelbrock'a (1984) göre ise, testlerden alınan düşük veya yüksek puanların tanı anlamı taşımadığını, alınan puanın ancak tanı yönünde bir bulgu olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretim sürecine katılıp, belli bir süre öğretim etkinliklerinden yararlanan, zihin engelli öğrencilerin performans düzeylerindeki gelişmeleri gözlemek amacı ile değerlendirme çalışmalarına yer verilmektedir (Gürsel, 1995; Kircaali-iftar, 1994). Araştırmalar, program değerlendirmenin sistemleşmede önemli olduğunu, ancak izleme aşaması ile ilgili çalışmaların yeterince yer almadığı ve bu sistemde de yeterince yerleşmediği belirtilmektedir (Eng. 1. Egt. Mod. Gel. Pro., 1992; Çağlar, 1985).

Türkiye’de, özel gereksinimli çocukların belirlenmesi görevini yasalar rehberlik ve araştırma merkezlerine vermektedir. Rehberlik ve araştırma merkezleri, çocuklar arasındaki bireysel ayrıcalıkları, çeşitli değerlendirme çalışmaları yapmak suretiyle tespit etmek, özel gereksinimli çocuğun ne tür özel eğitim tedbiri ile hangi eğitim ortamından yararlanacağına karar vermek amacı ile kurulmuş bir kurum olduğu belirtilmektedir. Bu merkezlerin anılan hizmetler ile birlikte, özel eğitim ve okul rehberlik hizmetlerini düzenlemek, yürütmek, bu alanda araştırmalar yapmak üzere bir amaç doğrultusunda kuruldukları anlaşılmaktadır (Öz. Egt. İl. Mev., 1991).

Rehberlik ve araştırma merkezleri zihin engelli çocukların belirlendikleri anda ilk başvuracakları kurumlardan biri olarak görünmektedir. Zihin engelli çocuk için yapılan inceleme çeşitli standart zeka testlerinin uygulanması, gözlem ve görüşmelerin yapılması şeklinde sürmektedir (1. Öz. Egt. Kon. Rap., 1991; Gökeşmeoğlu, 1986; Çağlar, 1985; Kılıçoğlu, 1983).

Türkiye’de özellikle hafif derecede zihin engeli olan çocukların tanılanmaları ilkokulda öğretmen kanaati ile olduğu, belirlenen çocuk/çocukların rehberlik ve araştırma merkezinin incelemesi için çalışma istenmekte, merkezin okul ve merkez ortamında yaptığı çeşitli testler uygulaması ile de tanılama yaptığı vurgulanmaktadır (1. Öz. Egt. Kon. Rap., 1991).

Çağlar'ın (1976) yaptığı 1970-1976 yıllarında özel sınıflara yerleştirilen eğitilebilir zihin engelli çocukların seçiminde uygulanan işlemler ve yöntem bulgularında, çocukların tanılanmasında çok ayrı bir modelle çocukların incelendiği, çıkan sonuçlarla da tanıldığını ortaya koymuştur. Çocukların zihin engeli dışında uyum, çevre, kişilik ve fiziksel özellikleri gibi özelliklerine dikkat edilmediğini veya çok az dikkat edilerek tanılama yapıldığını belirtmiştir. Zihin engelinden şüphelinerek incelenmeye yollanan 27.512 aday ile bunlar arasında eğitilebilir zihin engelli olarak nitelenip özel sınıflara alınan 13.321 çocuğun ilk seçim ve tanılanmasında, tanılmayı yapan 12 rehberlik ve araştırma merkezinin tüm kayıtları incelenmiştir. En önemli bulgu da % 68.08 öğrencinin (9106 Çocuk) yalnızca öğretmen kanaati ve bir tek grup zeka testi uygulanarak TKT 5-7 (Temel Kabiliyetler Testi 5-7 gibi) tanılanması ve özel sınıfa yerleştirildiği belirtilmiştir (Çağlar, 1985).

Gökeşmeoğlu'nun (1986) da Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezinde yaptığı araştırma Çağlar'ın sonuçları ile tutarlı görünmektedir. Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezine getirilen öğrencilerin % 53'ü bir tek grup zeka testi ile özel sınıflara yerleştirildiği belirtilmektedir (Gökeşmeoğlu, 1986)

Türkiye'deki tanılama çalışmalarının Pamir'in (1979),

Çağlar'ın (1976; 1985), Gökeşmeoğlu'nun (1986)'da yaptıkları araştırmalarda daha çok tıbbi ve psikometrik verilere göre olduğu, çocuklara standart zeka ve çok az da uyum testleri uygulayarak normalden sapmaların belirlendiği vurgulanmaktadır (1. Öz. Egt. Kon. Rap., 1991; Gürsel, 1987). Bu uygulamalar sonucunda çocuklar eğitilebilir, öğretilir, klinik bakıma ihtiyacı olan çocuklar olarak sınıflanarak etiketlenmektedir (1.Öz. Egt. Kon. Rap., 1991; Özel Egt. ile İlg.Mev., 1991; Gürsel, 1987). Öğrencilerin yapabildiklerine ilişkin elde edilen verilere göre de söz konusu beceri, kavram ve ünite ile ilgili davranışların değerlendirilmesi, değerlendirme sonucunda da zihin engelli çocuklar için uygun olan eğitim önlemlerine ve hizmetlerine yer verilebilmesine yarayacak eğitsel tanılamaya yeterince yer verilmediği ifade edilmektedir (Gürsel, 1993; Varol, 1992; Gökeşmeoğlu, 1986; Özyürek, 1985; Çağlar, 1985; Pamir, 1979).

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde yapılan değerlendirme çalışmalarının, sınıf ortamına dayanmayıp klinik ortama benzediği, izleme gibi öğretim programlarının değerlendirilmesine yarayacak çalışmalar burada yeterince yer almadığı vurgulanmaktadır (1. Öz., Egt., Kon., Rap., 1991).

Değerlendirmenin etkililiği konusundaki araştırmalar, genel olarak öğretmen tarafından değerlendirilen öğrencilerin, değerlendirilmeyenlere göre daha fazla ilerleme sağla-

dıklarını göstermektedir (Hallahan ve Kaufman, 1988). Araştırmalar öğretmenlerin, çocuklar için becerilerin sürdürülmesi ve genellenmesine odaklanan hedefler yazdıklarında, becerilerin pekişmesini destekleyen hedefler belirlediklerinde, haftada en az iki kez öğrencinin performansını ölçtüklerinde, öğrenciden alınan verileri grafiklerle gösterdiklerinde, iyileşmediği zaman, öğrencinin eğitim programını değiştirmek üzere önceden belirlenen kuralları yerine getirdiklerinde davranışsal değerlendirmenin etkililiğinin arttığını gösterdiği belirtilmektedir (Korkmazlar, 1989; Hallahan ve Kauffman, 1988).

Zihin engelli çocukları sadece tıbbi verilere ve psikometrik ölçümlere göre tanılama ve eğitim kurumlarına yerleştirme eğitim önlem ve düzenlemeleri açısından yetersiz kalabilmektedir (Özyürek, 1985; Gürsel, 1993). Aynı zeka bölümüne sahip olan öğrenciler beceri ve kavramlarda göstermiş oldukları performans bakımından farklılıklar gösterebilir. Bu nedenle özel eğitim kurumlarında, öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için zihin kapasitesi ve uyum özelliklerinin yanında ev ve sınıf davranışları, akademik performansı, bedensel özellikleri, sağlık sorunları, toplumsal yaşama ilişkin özellikleri, özbakım becerileri, psiko-motor davranışları gibi özelliklerini belirlemeye yönelik tanılamalara da gereksinim olduğu belirtilmektedir (Eripek, 1996; Gürsel, 1994).

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde yapılan değerlendirme çalışmalarının yasal, personel, fiziki ortam yetersizliği gibi nedenlerle henüz eğitsel tanılamaya zemin oluşturmadığı çokça tartışılmaktadır. Ayrıca değerlendirme bir bilgi toplama etkinliğidir ve amacı önemli eğitim sorunlarına cevap bulmaktır. Bu sorunlar zihin engelli çocukları tanılama, yerleştirme, öğretimi planlama ve öğrenci gelişimi ile programın etkili olup-olmadığı konularında görülmektedir. Değerlendirme süreçlerinin dikkatli planlamayı ve uygun araçları kullanmayı gerektirdiği sıkça vurgulanmaktadır (Gürsel, 1995; Kircaali-iftar, 1995).

Değerlendirme Yöntemleri

Özel eğitimdeki değerlendirme yöntemleri iki grupta toplanmaktadır. Bunlar, formal ve informal değerlendirme süreçlerini içerir (Gürsel, 1995, 1993; Kircaali-iftar, 1994).

Formal Değerlendirme: Standart testlerle gerçekleştirilmektedir. Bu tür testler uzmanlarca hazırlanmış, geçerlik ve güvenilirlikleri araştırılmıştır. Standart testler bir öğrencinin başarısını, performansını bir başka öğrenci grubunun performansı ile karşılaştırma imkanı vermektedir (Gürsel, 1987; Özyürek, 1983). Zekanın, kişiliğin, uyumsal davranışların ve akademik başarının ölçülmesi için çeşitli standart testlerin geliştirildiği gözlenmektedir. Özel eğitime gereksinimi olan

çocukların birlesmesinde ve okullara yerlestirilmesinde daha çok bu tür testlerle elde edilen verilerden yararlanılmaktadır. Ülkemizde kullanılan standart testler çeşitli yönlerden sınırlılık göstermektedir. Bu tür testler çeşitli ülkelerden alınmış, ülkemize adaptasyonu yapılmaya çalışılmış ve Türk çocuklarına uyarlanmıştır. Testlerin hazırlanmasında dikkat edilen öğrenci kitleleri, uyarlanma biçimleri, geçerlik ve güvenilirliği standart testlerin çokça tartışılmasına neden olmaktadır (Eripek, 1996; 1. Öz., Egt., Kon., Rap., 1991; Çağlar, 1985).

Bağıl testler, tarama ve sınıflandırma amacı açısından kullanılabilirken, program düzenlemeye ve program değerlendirmeye hizmet etmedikleri vurgulanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1994; Glaser, 1981, Salvia ve Ysseldyke, 1988)

Bu testlerde, çocuğun aldığı puan, örneklem kümesinin özelliklerine göre, öğrencinin puanının ortalaması altında, üstünde ya da ortalama sınırları içinde olduğu belirlenmektedir (Gürsel, 1987; Özyürek, 1986). Bu testlere örnek olarak "Stanford-Binet Zeka Testi", "Wisc-R Zeka Testi", "Beier Cümle Tamamlama" gibi testler yer almaktadır (Gürsel, 1986).

Özel gereksinimli çocukların değerlendirilmesinde informal değerlendirme süreçlerine de yer verilmektedir. Informal değerlendirme yöntemleri formal değerlendirmelerde kullanılan

standart testlere göre daha az yapılandırılmıştır. Hazırlanması, uygulanması ve yorumlanmasında farklı düzenlemelere gidilebilmektedir. Informal ölçmelerde öğrencinin performansı başka öğrencilerin performansı ile karşılaştırılmamaktadır. Öğrenci performansının ölçülen alanlardaki yeterliliğine bakılmaktadır. Formal değerlendirmelerde daha geniş bir alanın ölçümü yapılırken, informal değerlendirmelerde daha dar bir alanın ölçümü gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca formal değerlendirmelerde kullanılan standart testlerin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgi yer alırken, informal araçların çoğu standart edilmemiş, geçerlik ve güvenilirlikle ilgili bilgilere yer verilmediği belirtilmektedir (Gürsel, 1995; Mccloughlin, 1994).

Informal değerlendirme: Bu tekniklerini üç grup içinde toplamak mümkündür. 1. Gözlem, ödev ve beceri analizi, 2. Programa dayalı ölçmeler ve 3. Bilgi veren kişilere göre öğrencileri değerlendirme (Gürsel, 1995).

Gözlem, ödev analizi, beceri analizi: Bu teknikler özel eğitim alanı içerisinde sıkça kullanılmaktadır. Bu tekniklerle öğrencilerin sınıf içinde davranışlarına ilişkin bilgiler toplanmaktadır. Gözlemler aracılığı ile çocuğun göstermiş olduğu işlevsel düzeyi belirlenebilir (Gürsel, 1987). Gözlemler, becerilere ilişkin sağlıklı, ayrıntılı ve doğru bilgi sağlar (Özyürek, 1983). Zihin engelli öğrencilerin tanılanma-

sında gözlem tekniklerinden yeterince yararlanılmamaktadır (Gürsel, 1987). Öğretmenler, öğrencilerin yapmış olduğu çalışma ve ödevlerin ayrıntılı bir analizine yer vermemeleri nedeniyle, performans düzeylerini belirleme, öğrencinin düzeyine uygun bir öğretimi desenlemede yetersiz kalmaktadırlar. Ayrıca akademik ve psiko-motor becerilerin ayrıştırılması ve sıraya konulmaması nedeniyle öğretimin bireyselleştirilmesi gerçekleştirilememektedir (Gürsel, 1995).

Programa Dayalı Değerlendirme Teknikleri: Informal değerlendirme teknikleri eğitim programlarına dayalıdır. Bu tekniklerde okul becerilerinin doğrudan değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Bu amaçla özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gereksinimlerini belirlemek, program hazırlamak, gelişmeleri gözlemek için kullanılmaktadır. Bu grup içinde; ölçüt bağımlı testler, öğretimi değerlendirme için kullanılan teknikler yer almaktadır.

Ölçüt bağımlı test, çocuğun gösterdiği performansı ile söz konusu olan içeriğin gerçekleştirme durumuna göre değerlendirme olanakları veren testler olarak açıklanmaktadır. Bu tür testlerle bir öğrencinin başarısı, başka öğrencilerin başarısı ile karşılaştırılmayıp, başarıları bağımsız olarak değerlendirildiği belirtilmektedir (Özyürek, 1986; Tekin, 1977; Turgut, 1977).

Ölçüt bağımlı testlerin, bireylerin düzeylerini, sahip olup-olmadıkları beceriler ayrıntılı belirlendiği vurgulanır. Bu nedenle program düzenleme ve program değerlendirme açısından son derece önemli görünmektedir. Yapılan araştırmalarda, yeterli bilgi, destek ve zaman verildiğinde öğretmenlerin kendi ölçüt bağımlı testleri kendilerinin yapabildiğini göstermişlerdir (Kırcaali-İftar, 1994; Black ve Dockrell, 1984).

Zihin engelli öğrencilerin çeşitli derslerdeki başarılarını ortaya çıkarabilmek ve eğitsel önlemler alabilmek için Ölçüt bağımlı testlerden yararlanmak, planlanacak öğretime hizmet edebileceği vurgulanmaktadır (Gürsel, 1987).

Bilgi Veren Kişiye Göre Öğrenciyi Değerlendirme: Bu gruba çek (kontrol) listeleri ile görüşmeler girmektedir. Görüşme, bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde yaygın olarak kullanılan bir tekniktir (Karasar, 1986). Görüşme ne şekilde ve ne amaçla kullanılırsa kullanılsın, iki ya da daha fazla kişinin katılımıyla oluşan bir karşılıklı konuşma ve etkileşme sürecidir (Özguven, 1992). Zihin engelli çocuk için anne-baba ve ilgili kişilerde işe yarayacak bilgilerin toplanmasında çok yararlanan tekniklerden biri olarak vurgulanmaktadır. Çağlar'ın (1985) yaptığı araştırmada, değerlendirme çalışmalarında bu teknige de yeterince yer verilmediği anlaşılmaktadır.

ZİHİN ENGELLİ ÇOCUKLARIN DEĞERLENDİRİLEBİLECEK ÖZELLİKLERİ

Zihin engelli çocukların uygun bir eğitim ortamına yerleştirilmesi ve etkili eğitim hizmetlerinin sunulabilmesi için zihinsel özelliklerinin tanımlanmasının yanı sıra daha kapsamlı incelemelerle eğitsel gereksinimlerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir (Eripek, 1996; Kırcaali-İftar, 1995; Korkmazlar, 1989). Yapılan araştırmalar sadece zihinsel özelliklerin belirlenmesinin öğretim çalışmalarına sunulmasında yetersiz kaldığını ifade etmektedirler (Korkmazlar, 1989). Normal çocuklar gibi zihin engelli çocuklar da sahip oldukları özellikler bakımından farklılaşmaktadırlar. Buna göre zihin engelli çocuklardaki çeşitli alanlardaki özelliklerin ve performans düzeyinin belirlenmesine gidilmelidir. Zihin engelli çocukların ayrıntılı olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bu alanların ise en son AAMR'nin tanımında da görebiliriz.

Bu araştırmada, zihin engelli çocuklara yönelik olarak yapılacak değerlendirme çalışmalarının şu alanlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar, zihinsel özellikler, sınıf davranışları, özbakım becerileri, toplumsal davranış ve akademik alanlar olarak gösterilebilir.

Zihin Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Zihin engelli çocuklar için yapılan tüm tanımlarda "zihin işlevlerinde normal altı" eleştiride birleşmektedirler (Eripek, 1996; AAMR,

1992; Çağlar, 1985, 1979). Bu özelliğın belirlenmesi için çeşitli zeka testleri geliştirilmiştir. Geliştirilen bu testlerde zeka kavramına çeşitli açılardan bakılmaktadır. Bunlar, işlemsel ve kuramsal olarak iki temel grup altında toplanmaktadır (Eripek, 1996; Maloney, 1979). İşlemsel yaklaşımda zeka, genel olarak problem çözme yeteneğı olarak tanımlanmaktadır. Ancak, herkesin kabul edebileceğı bir tanıma bu yaklaşımda ulaşılamamıştır. Bu yaklaşımda son yıllarda mantıklı bir tanıma gitme çabası sonucu, kavramlar işlemler veya ölçümlerle ilişkili olarak bir tanıma gidilmeye çalışılmıştır. Yapılan tanımda da zeka, zeka ölçeklerinin ölçtüğü olarak tanımlanmıştır. Ancak, pek çok zeka ölçeğının olması, bu ölçeklerin geçerliliğine ait eleştiriler, ölçeklerin ölçmeyi amaçladığı davranışların birbirinden çok farklı olması yoğun şekilde tartışılmaktadır (Eripek, 1996).

Kuramsal yaklaşımlarda zeka, ilişkili olduğu davranışların meydana geliş neden ve biçimlerinin açıklanması yoluyla tanımlanmaya çalışılmaktadır. Öğrenme kuramına göre zeka önemsiz bir kavram, biyo-nörolojik kurama göre ise zeka, nörolojik, nöro-kimyasal ve biyolojik temellerle açıklanmaktadır. Gelişimsel Kuram'ın öncülerinden Piaget'e göre zeka, bireyin çevreye uyumu ve eşgüdüm sağlamanın bir yönüdür. Yine piaget'e göre zeka, dinamik bir yapıya sahiptir ve duyuşal motor, işlem öncesi, somut ve soyut işlem dönemlerinden oluşur. Psikometrik yaklaşımda ise zekada bireysel farklılıkların ol-

duğu ve bu farklılıkların zeka ölçekleriyle tesbit edilebileceği ifade edilmektedir (Eripek, 1996).

Çocuk ve yetişkinlerin zihin kapasitelerini belirlemek için bir çok zeka testi hazırlanmıştır. Bu testlerin bir bölümü kültürden arınmış, bir bölümü de kültüre dayalı objektif testlerdir (Özgüven, 1994).

Ülkemizde de kullanılan zeka testleri grup ve bireysel olarak kullanılmak üzere hazırlanmışlardır (Öz. Egt. Kon. Rap., 1991).

Zeka testleri ile çocukları tanılama konusunda bazı eleştiriler dile getirilmektedir. Bu eleştiriler zeka testlerinin gerçekten zekayı ölçüp ölçmediği konusunda, örneklem alınan grubun orta sınıf ve yerel ailelerden olmaları nedeni ile kenar mahallelerden gelen çocukların puanlarının düşük çıkması şeklinde ifade edilmektedir (Eripek, 1993).

Zihin engelli çocukların tanılanmalarına ve yönlendirmelerine yönelik yapılan araştırmalarda, öncelikle çocukların sadece öğretmen görüşlerine göre yönlendirme yapıldığını (1. Öz. Egt. Kon. Rap., 1991; Gökesmeoğlu, 1986; Çağlar, 1987), daha sonra grup ve zeka testleri uygulandığı ortaya konmuştur (Eripek, 1993)

Toplumsal Özelliklerin Değerlendirilmesi: AAMR'nin zihin engelliler için yaptığı tanım bireyin uyumsal becerilerini, içinde yaşadığı toplumsal ortamda yaşatlarının davranışlarını dikkate alarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Eripek, 1996). Zihin engelli çocukların yaşatlarıyla, anne-babasıyla ve etrafındaki diğer insanlarla sürekli etkileşim içindedir. Örneğin arkadaşlarıyla kuralına göre oyun oynaması, alış-veriş yapması, misafir ağırlaması bu ve buna benzer davranış özelliklerinin tanımlanmasına, gözlenmesine gerek vardır.

Toplumsal özelliklerin yeterliliği, "özünde kendine yetme başkalarına yardımda bulunma davranışlarının yer aldığı toplumsal yararlılığa hizmet eden insan özelliklerinin bir bileşkesi olarak tanımlanmaktadır (Eripek, 1993; Doll, 1953).

Zihin engelli olduğundan kuşku edilen her çocuğun mutlaka toplumsal özelliklerinin durumu ve olgunluk düzeyinin ayrıntılı olarak incelenmesi görüşü vardır. Bunun nedeni olarak, toplumsal özelliklere ilişkin olgunluğun zekanın ikinci önemli boyutunun olduğunun savunulmasıdır (Eripek, 1993; Çağlar, 1979).

Toplumsal özelliklere ilişkin olgunluk düzeyinin belirlenmesine yönelik çeşitli ölçekler ve bunlara yönelik uygulama ölçekleri, Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeği (Vineland Soci-

al Maturity Scala), Sosyal Yeterlik Ölçeği vardır (Eripek, 1993; Çağlar, 1979). VSMH ölçeğinin psikometrik yönden ciddi sınırlılıkları olmasına karşın özellikle geliştirildiği ülkelerde yaygın olarak kullanılmaktadır (Eripek, 1993).

Duyusal Özelliklerin Değerlendirilmesi. Örencilerin öğrenmesini etkileyen birtakım özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler arasında çocuğun görme ve işitme keskinliği duysal özelliklerin başında görünmektedir. Çocuğun görmesinde sorun olması, görme ile alınan uyarıların hatalı olarak alınmasına sebep olur. Bu tür bir soruna sahip olan bir çocuk bazen kişiler tarafından yanlış yorumlara neden olabilir. Yine çocuklardaki işitme özürü doğrudan konuşma gelişimini ve bu nedenle de genel davranış gelişimini etkilemektedir. Okul ortamında okumadaki gerilik ya da yavaşlık işitme özürü nedeni olabilirken, bu sorun kontrol edilmediğinde çocuk zihin engelli olarak tanılanabilmektedir (Çağlar, 1979; Pamir, 1979).

Zihin engelli çocukların duysal özelliklerini inceleyen bilim adamları, bu çocuklarda görme ve işitme gibi ek özürlerle daha sıklıkla rastlanıldığını belirtmektedirler. Bu durumun nedeni olarak ta zihin engelinin oluşumuna yol açan yapısal faktörlerin beyindeki görme ve işitme merkezlerinde de hasara yol açmış olabileceğini ifade etmektedirler (Çağlar, 1979).

Pamir'in (1979) yaptığı araştırmada, eğitilebilir zihin engelli olarak tanımlanan 300 alt özel sınıf öğrencisi tekrar görme, işitme ve zihinsel incelemeden geçirilmiş, bu öğrenciler içerisinde beş görme ve dört işitme sorunu olan öğrencinin o sınıflara uygun olduğu ancak yirmi işitme ve yirmiüç görme sorunu olan öğrencinin, gerekli düzeltici tedavi yapıldıktan sonra, zihin seviyelerinin ilk yapılan tanılamadan yukarıda ve normal sınırlar içerisinde olduğu şeklinde vurgulanmaktadır.

Cocuklardaki görme ve işitme gücünü ölçmek amacı ile basit tarama araçları mevcuttur. Görme sorunlarını ortaya çıkartmak amacı ile Snellen kartı, işitme sorunu için ise Dya-pozon ve odimetri araçları vardır. Bu araçlar sağlıkla ilişkili (hastane, sağlık ocağı gibi) ortamlarda var olarak bilinirken bazı rehberlik ve araştırma merkezlerinde de bulunmaktadır (Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı Tanıtıcı El Kitabı, 1991)

Sağlık Özelliklerinin Değerlendirilmesi. İnsan sağlığı bir çok yönü ile çeşitlilik göstermektedir. İnsanın bugün sağlıklı olması demek sonraki yaşantısında sağlıklı olacağı-
nın göstergesi olarak görünmemektedir. Zihin engeline neden olabilecek özellikleri inceleyen uzmanlar kalıtsal, organik faktörler ile kültürel-ekonomik faktörlere bağlı nedenler olmak üzere genelde 3 açıdan incelemektedirler. Kromozomlardaki

bozukluklar, fragile X sendromunda olduğu gibi anne-babadaki etkinin çocuğa geçmesi ve bunun da diğer çocuklara geçeceğinin bilinmesi, fenülketonüri gibi erken tesbit edildiğinde olası zihin engelinin önlenerek olması, çocukların mutlaka çeşitli tıbbi muayenelerden geçmesinin önemi çokça tartışılmaktadır (Yakut, 1993).

Yapılacak erken tanı ile büyüme ve gelişmeleri düzenli izlenerek korunabilen, tedavi edilebilen hastalıklar anlaşılabilir. Demir eksikliği anemisi ve raşitizmin erken tanı ile tedavisi kolaylaşır. Yenidogan bebekten Guthrie testi ile Fenilketonüri tanısı hemen konabilir ve uygun diet ve özel mama ile tedavi edilirken çocuğun zihin engelli olması önlenebilir (Eripek, 1993; Yakut, 1993; Çağlar, 1979).

Bazı zihin engellilik nedeni olarak ortaya çıkan durumlarda bunların mutlaka öğretmene bildirilmesi gerekmektedir. Hidrosefal bir çocuğa şand takılması, zihin engeli ile birlikte epilepsi görülmesi veya çocuğun ilerleyici bir sağlık sorununun olması mutlaka raporlarda yer alması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Yakut, 1993; 1. Öz. Egt. Kon. Rap. 1991).

İlke olarak her çocuk önce sağlık kuruluşundan geçmeli, bu arada düzeltmelere ilişkin her türlü çalışma yapılmalı ve daha sonra da bir psiko-egitsel değerlendirmeden de geçirilirken çocuk hakkında ayrıntılı bir inceleme söz konusu olma-

lıdır görüşü vardır (Yakut, 1993).

Türkiye'de zihin engelli çocukların sağlık durumlarını ayrıntılı olarak değerlendirilmediği, sadece basit taramalar veya görüşmeler yapmak kaydı ile öğrenci incelemelerinde bulunulduğu Fahir (1979), Gökeşmeoğlu (1986) ve Çağlar (1985) tarafından yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur.

İlkokuma yazmanın Değerlendirilmesi. Öğretmenler, ana-babalar çocuklarının okula başlaması ile birlikte okuma-yazma becerilerinin kazanılmasını istemektedirler. İlkokullarda programlar daha çok okuma becerileri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Daha ilk sınıflardan itibaren bu beceriyi kazandırmaya yönelik çalışmalar içine girmektedirler. Öğrencilere bu becerileri kazandırabilmenin temel koşulu, bu alandaki davranışların ne düzeyde olduğunu belirleme ve ona göre öğretimi planlamak olarak gösterilmektedir (Gürsel, 1995).

Çocuğun durumu öğretmenin inceleme ve gözlemleri yolu ile, yaptığı çalışmalarda gösterdiği hatalardaki analizlerin sonuçları ile, programlara yönelik önceden hazırlanan testlerle ortaya konabilmektedir (Gürsel, 1995).

Türkiye'de çocukların okumanın hazır olup-olmadığını ölçen standart testlere rastlanmamaktadır. Esen'in (1990) Bursa il merkezinde dördüncü ve beşinci sınıflara devam eden özel

sınıf öğrencilerinin, Eğitilebilir Geri Zekalı ilkokul Programında yer alan Türkçe dersi ilkokuma-yazma öğretim amaçlarından, ilkokuma boyutunu gerçekleştirme durumlarını araştırmıştır. Bu araştırmayı gerçekleştirmek amacı ile "ilkokuma Değerlendirme Formu" geliştirilmiştir. Araştırma sonunda, öğrencilerin, programda yer alan Türkçe dersi ilkokuma-yazma öğretimi amaçlarından ilkokuma ile ilgili amaçları gerçekleştiremedikleri ve değişik derecelerde yardıma gereksinimleri olduğu bulunmuştur (Varol, 1992; Esen, 1990).

Sözlü anlatımın değerlendirilmesi. İletişim, en geniş anlamıyla sözel olan ve olmayan boyutları ile insanlar arasındaki her türlü etkileşim, mesaj alışverişidir (Topbaş, 1994). Çeşitli mesaj alışverişlerinde sesin tonu, siddeti, kişinin jest ve mimikleri, bakışları, el kol hareketleri, dokunma gibi özellikler önem kazanabilmektedir. Mesaj alışverişlerinde "kullanılan araçların niteliği ve niceliği insan duyularının sınırlarının uzandığı yere kadar çeşitli olabilmektedir". İnsanlar, mesajları göndermek ve almak için görme, dokunma, işitme gibi duylardan yararlanmaktadır (Topbaş, 1994).

Konuşma, "sözel dilin sese dönüştürülmüş biçimidir" şeklinde kısaca tanımlanmaktadır (Konrot, 1991 s.30). Dil ve konuşma gelişimlerinden söz eden araştırmacılar, zihin engellilerin de normallerin geçtiği basamaklardan geçtiklerini an-

çak geçiş hızlarının yavaş olması nedeni ile ilk basamaklarda takılmaların çok olduğunu belirtmektedirler (Eripek, 1993)

Zihin engelli çocukların tanılanmalarında sıklıkla zeka testlerinin kullanılması, var olan zeka ölçeklerinde sözel soru maddelerinin önemli bir yer tutması çelişki olarak görünmektedir. Zihin engelli çocukların genellikle kültürel yönden dezavantajlı yerden gelmeleri bu çocukların dil ve konuşma gelişimlerinde daha fazla sorunlarla ve engellemelerle karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Alıcı ve verici dili ölçmek için çeşitli araçlar geliştirilmiştir. Ülkemizde çeşitli testlerle çocuklarda konuşma durumunu ortaya koymak amacı ile Dunn (1959) tarafından geliştirilen Feabody (Resim-Kelime Dağarcığı Testi) gibi alıcı dil gelişimini ölçmeye yarayan testler, yine KST (Kelime Söyleyiş Testi) gibi sözcüklerin söylenmesini ve çıkan sözcüklerdeki bir sorun varsa, sorunların başta, ortada veya sonda mı olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlayan testler vardır (Özgülven, 1994; Eripek, 1993; Özsoy, 1971).

Yazılı anlatımın değerlendirilmesi. Yazma, zihin engelli çocuğun iletişim kurma biçimlerinden birisi olarak gösterilebilir. Özellikle başkaları ile ilişki kurmada yazma daha önem kazanmaktadır. Sözle söyleyemediklerini yazmak kaydı ile anlatma fırsatı doğabilir (Çağlar, 1979).

Yazma için çocuğun el ve parmak gelişimi, kalemi kavraması gibi özelliklere dikkat çekilmektedir. Uzmanlar yazma davranışı konusunda çocukların kasların olgunlaşmasına yönelik gelişimi konusunda öğretmenlerin dikkatli olmaları gerektiğini vurgulamaktadırlar. Gerekli kas gelişimini tamamlamamış çocukların yazma davranışı konusunda çeşitli sorunlar yaşayabileceği belirtilmektedir. Öğrencinin kalem tutabilmesi, gördüğü bir sembolü taklit etmesi ve söylenenleri yazabilmesi gibi yazının mekanik boyutu, kullanılan kelimeler, yazılı cümlelerin düzgünlüğü, üretkenlik, akıcılık, düşüncenin organizasyonu yazılı anlatımın boyutunu oluşturmaktadır.

Yazmanın değerlendirilmesi konusunda öğretmenle görüşmek kaydı ile bazı bilgiler toplanabilir. Öğretmenlerin hazırlayabileceği testler, ödev-hata analizleri, çek listeleri ile çocuğun durumu ortaya konabilir.

Okuma performansının değerlendirilmesi. Okuma, basılı, yazılı, kabartma ve oyma türündeki simgelerden anlam çıkarma sürecidir (Özsoy, 1987).

Zihin engelli çocukların okuma öğrenebilmesi için çeşitli programlar düzenlenmektedir. Bu programlar sonucunda okumanın anlama boyutunda bazı yetersizlikler gösterdiği araştırmalarla desteklenmektedir. Zihin engelli çocukların okumada gösterdiği başarıyı, zeka bölümünün ölçüt alındığı ait ol-

duğu gruba göre değerlendirmek gerekmektedir. Her çocuğun göstereceği performans çeşitli etmenlere göre değisebilmektedir (Eripek, 1996; Çağlar, 1979).

Türkiye’de zihin engellilerin okuma becerilerine ilişkin yapılan bir araştımda, çocukların düzeylerine uygun olarak hazırlanan okuma parçalarında özel sınıflarda 4 ve 5. sınıflara devam eden zihin engelli çocukların yarısından çoğunun 1. ve 2. sınıf seviyesinde okuma öğrendikleri sonucunu vermiştir (Eripek, 1993; 1989).

Matematik Performansının Değerlendirilmesi. Zihin engelli öğrencilerin, matematik becerilerinde gösterdikleri başarılar farklı olmaktadır. Matematik alanı içerisinde özellikle muhakeme yeteneklerinin geri olması okuma ve kavrama yeteneklerindeki sorun olarak açıklanmaktadır (Eripek, 1993).

Zihin engelli çocuklarda günlük yaşamdaki sorunlarını çözebilmek için varlıklar arasındaki değişiklikleri görebilme ritmik sayabilme, sayıları tanıma, yazma, temel işlemleri yapabilme gibi işlevsel, akademik becerilerine gereksinim vardır (Gürsel, 1993). Zihin engelli çocukların matematik performanslarındaki gelişmeleri belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda uygun eğitim ortamları ve materyalleri düzenlendiği zaman bu alandaki becerileri edinebildiği gözlenmektedir (Gürsel, 1993). Öğrencilerin matematik performansının

belirlenmesinde ölçüt bağımlı testlere, hata analizleri sıkça yer verilmesi istenmektedir (Gürsel, 1983; 1987).

Öz bakım becerilerinin değerlendirilmesi. Çocukların yaşamını doğrudan etkileyen becerilere temel öz bakım becerileri denmektedir. Bunlar, beslenme, giyinme ve tuvalet eğitimi olarak gösterilebilir. El, yüz yıkama, diş fırçalama, burun temizliği gibi becerilerde temel becerileri etkileyen destekleyici nitelikteki becerileri göstermektedir.

Öz bakım becerilerinin kazanılması tüm çocuklar açısından önemlidir. Çocukların öz bakım becerilerini kazanmaları ile birlikte bağımsız hareket etme özellikleri gelişmeye başlamaktadır. Öz bakım becerilerinin kazanılmasını etkileyen kendisinden kaynaklanan etkiler olduğu gibi, çocuğun ortamından kaynaklanan sınırlayıcı durumlar olabilmektedir (Özyürek, 1986).

Zihin engelli çocukların öz bakım becerilerine ilişkin araştırma ve çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Özyürek (1983) zihinsel yetersiz çocuklarda giyinme becerilerinin kazandırılmasına ilişkin çalışması, yine Özyürek'in (1986) zihinsel yetersizlik gösteren çocuklarda özbakım becerilerinin kazandırılması çalışmalarında sunduğu format ve kayıt formu daha sonraki çalışmalara temel oluşturabilecek öncülüğe sahip görünmektedir.

Cocukların özbakım becerilerini tesbit etmeye yarayacak çeşitli testler içerisinde VSUB (Vinelland Sosyal Uyum Ölçeği gibi), AAMD (Uyumsal Davranış Skalası)'de olduğu gibi bir inceleme formu hazırlamaya da yarayacak bölümler bulunmaktadır (Eripek, 1993; Çağlar, 1979). Öğretmenlerin gözlemleri, gelişim dosyalarındaki bölümler yine çocukların öz bakım becerilerine yönelik çalışmaları içermektedir.

Sınıf Davranışlarının Değerlendirilmesi. Öğretmenler öğrencilerine sınıf ve okul ortamında sürekli izlemektedir. Bu süreç içinde öğrencinin değişik alanlardaki davranışlarını tanıma imkanı buluyor. Ancak yapılan gözlemlerin sistematik olmayışı ve süreklilik göstermesi toplanan bilgilerden öğretim sürecinde yeterince yararlanılamamaktadır. Uygulamalı davranış analizleri yaptıkları çalışmalarda gözlem tekniklerinden geniş ölçüde yararlanmaktadırlar (Gürsel, 1995). Gözlemler problemlili öğrencinin öğrenme ortamındaki davranışını açıklamak için kullanılır. Özellikle anektod kaydı ve bu yolla toplanan bilgilerin analizine dayalı olarak öğrencinin problem davranışı alınmaktadır. Önceki ve sonraki olayları daha ayrıntılı olarak görme fırsatı verir. Buradan elde edilen bilgileri davranış değiştirme programları üretebilir (Gürsel, 1995).

Ayrıca uyum davranışlarının belirlenmesinde hazırlanmış, tarama fişleri, Beier Cümle Tamamlama Testleri analiz formları

rı, Bell Kişilik Envanteri, Çok Yönlü Kişilik Envanteri, Problem Envanteri, Nevrotik Durum Belirleme Testleri, Solaklık Tarama ve Tanıma Fişleri, AAMD Uyumsal Davranış Ölçeği ve bu ölçeğin okullar için uyarlaması ile Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeği gibi değerlendirme araçları bulunmaktadır. Bu ölçeklerin geçerlik ve güvenirlikleri oldukça düşük olmakla birlikte bilgi toplamada yararlanılabilir şekilde ifade edilmektedir (Çağlar, 1981).

Psiko-motor davranışların Değerlendirilmesi. Çocuklardaki yürüme, koşma, duruş, jest ve mimikler olmak üzere gösterdiği davranışların tamamına psiko-motor davranışlar denmektedir.

Psiko-motor davranışların ölçülmesi amacı ile Oseretsky Psiko-Motor Beceri Testi olarak geliştirilen Oseretssky Testleri geliştirilmiştir. Bu test 4-16 yaş grubuna uygulanırken, kültürden arındırılmış özellik göstermektedir (Çağlar, 1979).

Özellikle gelişmiş ülkelerde psiko-motor davranışların belirlenmesine yönelik çalışmalar hız kazanmış durumdadır. Uluslarsı özellik taşıyan ölçeklerin zihin engellilerin tanımlanmasında uygulanmaktadır (Çağlar, 1985). Çağlar'ın (1985) yaptığı eğitilebilir zihin engelli çocukların belirlenmesine yönelik araştırmasında 13.321 çocuktan ancak 156 öğrenciye (% 1.2) rehberlik ve araştırma merkezince psiko-motor davra-

nısları belirlemeye yönelik ölçek kullanıldığı ortaya konmuştur. Aynı araştırmada adı geçen ölçeklerin uluslararası geçerliğe sahip olmasına karşın uygulanmamasını ölçeklerin Türkiye'ye uygun olmamasını iddia etmelerine ve bu tür incelemelere güvenmemelerinin neden olduğu ileri sürülmektedir (Çağlar, 1985).

Öğrencilerin ince ve kaba kas gelişimlerini belirlemek amacıyla Denver Gelişimsel Tarama Testi vardır. Bu test, rehberlik ve araştırma merkezlerinde de vardır. Test, sadece çocuğun kas gelişiminde hangi aşamada olduğunu göstermenin ilerisinde, çocuğun gelmesi gereken nokta için aileye çevre düzenleme amacınada hizmet etmektedir (Özgülven, 1974).

Rehberlik ve araştırma merkezlerince çeşitli araç ve yöntemlerle toplanan veriler raporlaştırılmakta ve bu raporlara göre öğrenciler özel eğitim kurumuna yönlendirilmektedir. Öğretmenlerin bu raporlara bakış açılarını ortaya koymak ve raporda yer alan bilgilerden öğrencilerin eğitim ihtiyaçları için kullanıp-kullanılmadığının araştırılmasına cevap aranacaktır.

Türkiye'de değerlendirme raporları konusunda hiç bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmaya duyulan ihtiyaç bunlardan kaynaklanmaktadır.

AMAC

Bu araştırmanın temel amacı, değerlendirme sürecinden geçirilen ve bu sürec sonunda özel eğitime uygunluğuna karar verilip, özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için kurumlarda yapılan değerlendirme çalışmalarının, eğitsel kararlar almaya hizmet edip-etmediğini ğretmen görüşlerine göre belirlemektir.

Bu temel amaç doğrultusunda özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için kurumlarda yapılan değerlendirme çalışmalarının eğitsel kararlar almaya hizmet edip etmediğini ğretmen görüşlerine göre belirlemek için şu sorulara yer verilmiştir.

1. Zihin engelli öğrencilerin zihinsel özelliklerini belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik ğretmen görüşleri nelerdir?
2. Zihin engelli öğrencilerin sınıf davranış özelliklerini belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik ğretmen görüşleri nelerdir?
3. Zihin engelli öğrencilerin zbakım becerilerini be-

lirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

4. Zihin engelli öğrencilerin psiko-motor davranışlarını belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

5. Zihin engelli öğrencilerin sözel anlatım performansını belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

6. Zihin engelli öğrencilerin ilkokuma-yazma performansını belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

7. Zihin engelli öğrencilerin okuma performansını belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

8. Zihin engelli öğrencilerin yazılı anlatım performansını belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında

da kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

9. Zihin engelli öğrencilerin matematik performansını belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

10. Zihin engelli öğrencilerin toplumsal davranış özelliklerini belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

11. Zihin engelli öğrencilerin duyuşal özelliklerini belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

12. Zihin engelli öğrencilerin sağlık durumunu belirlemek için yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve toplanan bilgilere yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

ÖNEM

Bu araştırmanın amacı sınıflarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için kurumlarda yapılan değerlendirme çalışmalarının eğitsel kararlar almaya hizmet edip-etmediğini özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre belirlemektir.

Zihin engelli öğrencilerin özel eğitim kurumlarına yerleştirilebilmesi ancak rehberlik ve araştırma merkezlerinin değerlendirmeleri sonucunda inceleme raporları düzenlemeleri ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Öz. Egt. Mev., 1991). Ancak, hazırlanacak raporların amacı, içeriği, yöntemi ve ilgililerde paylaşımı konularında yeterli bir bilgiye rastlanmamıştır.

Özel eğitimdeki gelişmeler değerlendirme yaklaşımlarında çocukların sadece zihinsel özellikleri ile değil bir çok özelliği ile incelenmesi gerektiği, bu incelemeleri de sadece bir kişinin değil bir çok çocukla ilişkisi olan kişilerin de katılımıyla yapılması konusunda görüşbirliği vardır (Çağlar, 1985).

Ölkemizde özel eğitime gereksinimi olan zihin engelli öğrencilerin belirlenmesi, okullara yerleştirilmesi ve eğitim hizmetlerinin sunulması daha çok tıbbi ve psikometrik ölçüm

sonuçlarına göre gerçekleştirilmektedir. Halbuki özel eğitim ve değerlendirme alanındaki gelişmeler zihin engelli öğrencilerin eğitim gereksinimlerini belirlemeye yönelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle zihin engelli öğrencilerin en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarına yerleştirilebilmeleri ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilebilmesi için öğrencilerin çeşitli alanlardaki performanslarının bilinmesine bağlıdır. Merkezlerde yapılan değerlendirme çalışmalarının okul ortamında yapılan değerlendirme çalışmaları ile bütünleştirilmesi beklenmektedir (Gürsel, 1995; Kırcaali-İftar, 1993).

Ülkemizde zihin engellilerin değerlendirilmesinde okul ve rehberlik ve araştırma merkezlerinin çalışmaları ile gerçekleştirilmektedir (Gürsel, 1993; Çağlar, 1985). Öğrencileri tanıyabilmeleri, nitelikli programlar uygulayabilmeleri ve zamandan kazanabilmeleri için, değerlendirme süreçlerinin çeşitli aşamalarının araştırılması, araç, yöntem, personel ve amacı ile ilgili var olan problemlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırma çeşitli kurumlarca hazırlanan değerlendirme raporlarının Eskişehir'de özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendiren bir araştırmadır. Elde edilecek bilgiler, var olan durum hakkındaki bilgilerin ortaya konmasına, olası sorunların saptanma-

sına, tanılama hizmetlerinde hangi özelliklere dikkat edileceğine yönelik öneriler üretilmesine ışık tutabileceği varsayılmaktadır.

SAYILTILAR

Bu çalışmada aşağıdaki temel sayıltılardan hareket edilmiştir.

1. Araştırma anketini cevaplayan öğretmenlerden alınan bilgiler yansız ve doğru bilgilerdir.

2. Araştırmaya katılan ve ankete karşılık yer alan öğretmenler arasında önemli bir farklılığın olmadığı varsayılmaktadır.

SINIRLILIKLAR

1. 1995-1996 eğitim-öğretim yılında Eskişehir ilinde görev yapan 21 özel sınıf öğretmeni ve 7 zihin engelliler meslek okulu öğretmeni ile sınırlıdır. Bu nedenle araştırma sonuçları bu sınırlılık içerisinde düşünülme ve yorumlanma durumundadır.

2. Öğrencilerin değerlendirilmesinde ankette yer alan zihinsel özellikleri, sınıf davranış özellikleri, özbakım be-

cerileri, psiko-motor davranışları, sözel anlatım, ilkokuma-yazma, okuma, yazılı anlatım ve matematik performansı, toplumsal davranış, duyuşal özellikler ve sağlık durumuna ait 12 özellik ile sınırlıdır.

3. 1995-1996 Eğitim-öğretim yılındaki öğretmenlere ve özel eğitim kurumlarına ilişkin bilgiler Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü ile Rehberlik ve Araştırma Merkezi kayıtlarından alınmıştır. Dolayısıyla toplanan bilgiler kayıtların doğruluğu ile sınırlıdır.

4. Özel eğitim kurumlarında görev yapan ve sınıf deneyimi olan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın evreni-örnekleme, araştırmanın modeli, araştırmada kullanılan bilgi toplama aracı ve uygulama süreçleri, toplanan bilgilerin çözümü ile araştırmada kullanılan istatistiksel tekniklerin açıklaması yer almaktadır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

1995-1996 Eğitim-öğretim yılında Eskişehir ili Belediye sınırları içinde bulunan ilkokulların bünyesindeki özel sınıflarda görev yapan 22 özel eğitim sınıfı öğretmeni ile zihin engelliler meslek okulunda görev yapan 12 öğretmen araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Evreni oluşturan öğretmenlerin sayısını belirleyebilmek için Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü ile Rehberlik ve Araştırma Merkezi 1995-1996 öğretim yılı kayıtlarından yararlanılmıştır. İncelenen kayıtlardan belirlenen özel eğitim kurumu öğretmenlerinin sayısının düşük olması nedeni ile örneklem alınmamış, evren, örneklem olarak kabul edilmiştir. Özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin tümü araştırmada yer almıştır.

Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan istatistik

bilgilerine göre 1995-1996 Eğitim-öğretim yılının başında 28 özel sınıf olmasına karşın öğretmenlerin emekli olması, normal sınıflara geçmeleri nedeni ile uygulamanın yapıldığı tarihte bu sayı 22 olarak belirlenmiş ve tüm öğretilere uygulama yapılmış ancak, bir öğretmen evetli ve hayırlı tüm maddelere karşılık verdiği için araştırma kapsamına alınmamıştır. Zihin engelliler meslek okulunda görev yapan 12 öğretmeninden 8 öğretmen uygulamayı kabul etmiş ancak bir öğretmen de bilgilerin sadece birine karşılık verdiği için uygulamaya alınmamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri (Çizelge 1), meslekteki ve özel eğitimdeki deneyimleri (Çizelge 2-3), almış oldukları eğitim türü (Çizelge 4)'te yer almıştır.

ÇİZELGE 1

ÖĞRETMENLERİN CİNSİYETLERİ

Cinsiyet	N	%
Erkek	10	35.71
Kadın	18	64.29
TOPLAM	28	100.00

Çizelge 1'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 64.29'u kadın, % 35.71'i erkek olarak belirlenmiştir.

ÇİZELGE 2

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ DENEYİMİ

Öğretmenlik Mesleğinde Hizmet Süresi	N	%
1-5 yıl	5	17.86
6-10 yıl	-	-
11-15 yıl	1	3.57
16 ve üzer.	22	78.57
TOPLAM	28	100.00

Çizelge 2'ye göre öğretmenlik meslek deneyimi 1-5 yıla kadar % 17.86, 11-15 yıla kadar % 3.57 ve 16 yıl ve daha yukarısı ise % 78.57'dir.

ÇİZELGE 3

ÖĞRETMENLERİN ÖZEL EĞİTİM DENEYİMİ

Özel Eğitim Öğretmenliğinde Hizmet Süresi	N	%
1-5 yıl	10	35.72
6-10 yıl	7	25.00
11-15 yıl	8	28.57
16 ve üzer.	3	10.71
TOPLAM	28	100.00

Çizelge 3'e göre özel eğitim öğretmenliği deneyimi 1-5 yıla kadar % 35.72, 6-10 yıl % 25, 11-15 yıl % 28.57, 16 ve üzeri olanlar ise % 10.71'dir.

ÇİZELGE 4

ÖĞRETMENLERİN EĞİTİM DURUMU

Eğitim Programları	N	%
Eğitim fakültesi özel eğitim bölümü	7	25.00
Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü	-	-
iki yıllık eğitim enstitüsü	1	3.57
Eğitim önlisans programı	17	60.72
Eğitim fakültesinin diğer bölüm mezunları	-	-
Öğretmen okulu mezunu	-	-
Diğer	3	10.71
TOPLAM	28	100.00

Çizelge 4'e göre, öğretmenlerin % 25'i özel eğitim bölüm mezunu, % 3.57'si iki yıllık eğitim enstitüsü mezunu, % 60.72 si önlisans programı mezunu ve % 10.71'i çeşitli brans öğretmenidir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdiği bilgiye göre, sınıflarındaki öğrencilerin sayısı (Çizelge 5), öğrencilerin kaçının rehberlik ve araştırma merkezinin değerlendirme sürecinden geçirildiği (Çizelge 6), sınıflarına yerleştirilen öğ-

rencilerin kaçının değerlendirme raporunun olduğu (Çizelge 7), öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarından yararlanma durumları (Çizelge 8)'de yer almıştır.

ÇİZELGE 5
ÖĞRETMENLERİN SINIFLARINDA BULUNAN
ÖĞRENCİ SAYILARI

Cinsiyet	N	%
Kız	107	34.97
Erkek	199	65.03
TOPLAM	306	100.00

Çizelge 5'e göre, öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrencilerin % 34.97'si kız, % 65.03'ü erkektir.

ÇİZELGE 6
ÖĞRETMENLERE GÖRE DEĞERLENDİRME SÜRECİNDEN GEÇİRİLEN
ÖĞRENCİ SAYILARI

Öğrenciler	N	%
Değerlendirmeden Geçirilen	261	85.29
Değerlendirmeden Geçirilmeyen	45	14.71
TOPLAM	306	100.00

Cizelge 6'ya göre, öğrencilerin % 85.29'u değerlendirilmeden geçirilmiş, % 14.71'i değerlendirmeden geçirilmemiştir.

CİZELGE 7

ÖĞRETMENLERE GÖRE DEĞERLENDİRME RAPORU OLAN ÖĞRENCİ SAYISI

Değerlendirme Raporu Olma Durumu	N	%
Değerlendirme Raporu Olanlar	220	71.90
Değerlendirme Raporu Olmayanlar	86	28.10
TOPLAM	306	100.00

Cizelge 7'ye göre, öğrencilerin % 71.90'nın değerlendirme raporu var, % 28.10'nun değerlendirme raporu yoktur.

CİZELGE 8

ÖĞRETMENLERİN RAPORLARDAN YARARLANMA DURUMLARI

Öğretmen Görüşleri	N	%
Evet	19	67.86
Hayır	9	32.14
TOPLAM	28	100.00

Cizelge 8'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin % 67.86'sı yararlandığını, % 32.14'ü yararlanmadığını belirtmiştir.

ARASTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada, özel eğitim kurumları bünyesinde var olan zihin engelli çocuklar için öğretmenlik yapan uygulayıcıların, özel eğitim kararı alınan ve sınıflarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için yapılan değerlendirme çalışmalarının öğrencilerin durumlarını ortaya koyup koymadığını özel eğitim kurumu öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak, "doğal çevreyi değiştirmeden aynen ortaya koymak amaçlandıgından, betimsel yöntem" kullanılmıştır (Gay, 1987; Karasar, 1991; Uysal, 1995).

İlkokul veya ilköğretim okulu bünyesinde bulunan özel sınıflar ile özel eğitim okulunda görev yapan özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin, sınıflarına yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen raporlarda öğrencilerin özelliklerine ilişkin bilgiler konusunda öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, betimsel yöntem türündendir.

Betimsel araştırma, davranışları, görüşleri, demografik bilgileri, koşulları değerlendirmek için kullanılır ve bugün ne oluyor sorusuna karşılık verirken, var olan durumu olduğu gibi ortaya koymaya dayanır (Uysal, 1995; Kırcaali-İftar, 1994; Karasar, 1991; Gay, 1987;). Bu tür araştırma yapan araştırmacı var olan durum için kontrole sahip değildir, sadece var olan durumu değerlendirebilir (Uysal, 1995). Betimsel

veriler genellikle gözlem, mülakat ya da anket yoluyla toplanır (Uysal, 1995; Kırcaali-İftar, 1994).

KULLANILAN BİLGİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada verilerin toplanmasında özel eğitim sınıfı ile özel eğitim okulu öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amacı ile ölçü aracı olarak anket kullanılmıştır.

Anket, bir konudaki sorulara bağlı olarak bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular sormak kaydı ile veri toplama tekniği olarak belirtilmektedir (Balcı, 1995; Üzgüven, 1992). Anket, pratik olarak, seminer veya toplantı için biraraya gelmiş kişilere uygulanabilir bu da pratik açısından önemli avantajlar sağlar (Balcı, 1995).

Kullanılan anket 2 bölümden oluşmuştur 1. Bölümde kişisel bilgiler, 2. bölümde ise 14 özellik alanı yer almıştır.

Kişisel bilgilerin yer aldığı bölümde öğretmenlerin; cinsiyetleri, en son mezun olduğu eğitim kurumu, öğretmenlik mesleğinde hizmet süresi, özel eğitim öğretmenliğinde hizmet süresi, değerlendirme raporlarından yararlanıp-yararlanmadıkları ve öğrencilerin; mevcudu, değerlendirmeden geçirilen öğrenci sayısı ile değerlendirme raporu olan öğrenci sayısı yer

almıştır.

İkinci bölümde, öğrencilerin zihinsel özellikleri, sınıf davranışları, özbakım becerileri, psiko-motor (devinsel) davranışları, sözel anlatım, ilkokuma-yazma, okuma, yazılı anlatım, matematik performansı, toplumsal davranış, duyuşal özellikleri, sağlık durumu, özel öğrenme yeteneği, ilgiler ile ilgili maddelerden oluşmuştur.

Anket, birinci özellikte önce evet ve hayırlı seçenekten oluşmuştur. Öğretmeninin evet demesi halinde ikinci ve üçüncü soruları isterse birden fazla seçeneği işaretlemesi istenmiştir. Hayır demesi halinde ise, ilgili maddeye giderek açık uçlu maddeyi açıklaması beklenmiştir. Ankette iki seçenekli madde, birden fazla seçeneği işaretleyebileceği maddeler ve açık uçlu maddeler olmak üzere bir sistemden oluşmuştur.

ÖLÇÜ ARACININ GELİŞTİRİLMESİ

Ölçü aracı hazırlanırken, sürekli alanın uzmanları ile görüşülmüş, her bir özellik alanı ve o özellik alanlarına bağlı maddeler konusunda bilgi alınmış, tartışılam maddeler yeniden düzenlenmiştir. Anket, özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerden iki kişiye öncelikle uygulanmış, anlaşılabilirliği düşük maddeler çıkartılarak yeniden düzenleme yapılmıştır. Yapılan düzenlemeden sonra tekrar alanın uzmanlarına

danışılarak ankete son şekli verilmiştir.

Uygulanacak ölçü aracının güvenilirlik ve geçerliği konusu dikkate alınabilir. Önceden hazırlanmış, belirli maddeleri kapsayan anket ile yapılan standart çalışmalarda, güvenilirlik ve geçerlikten söz edilebilir (Özgülven, 1992).

Bir ölçü aracının geçerliğini artırmanın yollarından bir tanesi de uzman kişiye danışmaktır (Özgülven, 1992). Burada bahsedilen uzman kişi hem alanını hem de ölçü aracını hazırlama teknik ve yöntemlerini bilen kişidir.

Uzman kişi tarafından incelenmek kaydı ile hazırlanan ölçü aracı için kapsam geçerliğinden söz edilebilir (Özgülven, 1992).

ÖLÇÜ ARACININ UYGULANMASI

Özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerini ortaya koyma amacı ile geliştirilen ölçü aracını uygulayabilmek için öncelikle Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğüne uygulamanın yapılabilmesi konusunda gerekli izin alınması için başvurulmuş (Ek 1), Sosyal Bilimler Enstitüsünün bir yazısı ile de (Ek 2) Milli Eğitim Müdürlüğü ve Valilikten gerekli izin alınmıştır (Ek 3). Alınan izin, araştırmacı tarafından, özel eğitim kurumlarında görev

yapan öğretmenlere gösterilmiştir.

Bu araştırmada, verilerin toplanmasında kullanılan ölçü aracının uygulanması özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerle, Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezinin iki günlük toplantısında birinci gün anketin amacı ve durumu tüm öğretmenlere anlatılarak anket evlerine götürmek üzere verilmiş, ikinci gün de toplanmıştır. Uygulayıcı tarafından herhangi bir soru olması durumunda telefon edilebileceği veya ikinci gün sorularının alınarak cevaplamaları istenmiştir.

Veriler, özel sınıf öğretmenlerinin Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezinin iki günlük toplantısında uygulanmıştır. Bu da geri dönmeme riskini ortadan kaldırmıştır (Balcı, 1995; Özgüven, 1992).

Ölçü aracının uygulanması tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmıştır.

VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Verilerin çözümlenmesinde tüm özellik alanları için yapılan işaretlemelere bağlı olarak frekans ve frekanslara bağlı yüzdeler tesbit edilmiştir. 12 özellik alanına ilişkin yüzdeler ve sonuçları sütun grafikleri ile belirtilmiştir. Daha sonraki her bir sorunun karşılığı işaretlemelere ilişkin

maddelerin yüzdeleri bulunmuş, yüzdeler ve öğretmen sayılarına bağlı sütun grafikleri çizilmiştir.

Sütun grafiklerinde dikey eksen araştırmaya katılan ve özelliklerle ilgili sorulara cevap veren öğretmen sayılarını göstermektedir. Yatay eksen ise, ilgili özelliklerin yer alıp almadığını, özelliklere ilişkin bilgilerin toplanmasında hangi araçlardan yararlanıldığını, raporlarda yer alan bilgileri öğretim hizmetlerinde kullanma biçimine ilişkin öğretmen görüşlerini temsil etmektedir.

Anket kapsamında yer alan özellikler ve bu özelliklere bağlı maddeler aynı desenle gösterilmiştir. Sütun grafikleri Microsoft Word 6.0'a bağlı grafik çizme bölümlerinde oluşturulmuş ve çizimler yapılmıştır.

BÖLÜM III

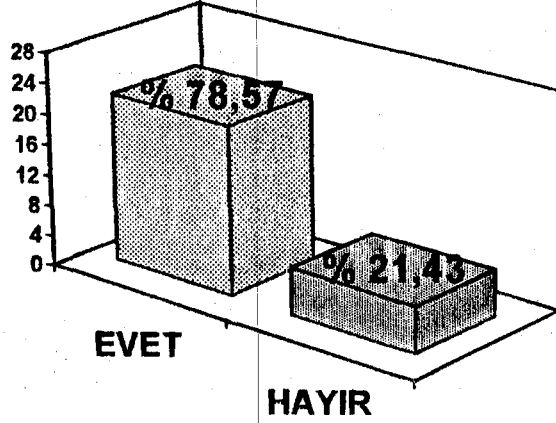
BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarına yerleştirilen ve bu öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarındaki öğrencilerin zihinsel özellikleri, sınıf davranış özellikleri, özbakım becerileri, psiko-motor davranışları, sözel anlatım, ilkokuma-yazma, okuma, yazılı anlatım ve matematik performansı, toplumsal davranış, duyuşal özellikler ve sağlık durumunun öğretmenlerin görüşlerine yönelik bulgularla bunların yorumuna yer verilmiştir. Bulgular ve yorumların sunulmasında araştırmanın genel amaçları doğrultusunda oluşturulan alt amaçlar sırası izlenmiştir.

I. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Zihinsel Özelliklere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin zihinsel özelliklere ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 1'de gösterilmektedir.

GRAFİK 1
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerine
İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 1'de görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin zihinsel özelliklere ilişkin bilgilere %78.57'si (N=22) yer verildiğini, % 21.43'ü (N=6) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

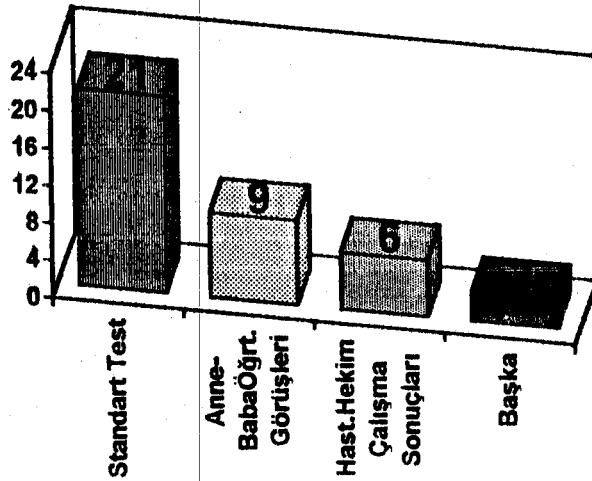
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında zihinsel özelliklere ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerini Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 78.57'si (N=22) zi-

hinsel özelliklere ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 2'de gösterilmiştir.

GRAFİK 2
Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

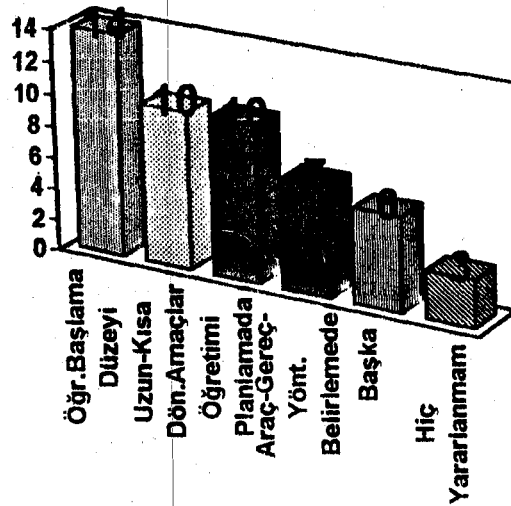

Grafik 2'de görüldüğü gibi zihinsel özellikleri belirlemek için 21 öğretmen rehberlik ve araştırma merkezlerinde uygulanan standart zeka testleri sonuçlarına, dokuz öğretmen anne-baba ve öğretmenle yapılan görüşmelerin sonuçlarına, altı öğretmen hastanede yapılan hekim çalışmaları ve bunların sonuçları ile üç öğretmen de gözlem ve çeşitli inceleme sonuçlarına yer verildiğini belirtmişlerdir.

b. Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Bicimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 78.57'si (N=22) değerlendirme raporlarında öğrencilerin zihin özelliklerine ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 3'te yer almıştır.

GRAFİK 3
Öğrencilerin Zihinsel Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Çalışmalarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Grafik 3'te görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında zihinsel özelliklere ait bilgilerden, 14 öğretmen öğretimin hangi düzeyde başlanacağını belirlemede, 10 öğretmen kısa ve uzun dönemli amaçları belirlemede, 10 öğretmen öğretimin plan

lanmasında, yedi öğretmen öğretim için araç-gereç ve yöntem belirlemede, altı öğretmen başka seçeneğinde ise, davranışların istendik düzeyde belirlenmesi ve ipuçları bulmada yararlandıklarını, üç öğretmende hiç bir şekilde yararlanılmıyormuş şeklinde belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında zihinsel özelliklere ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 21.43 (N=6) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır:

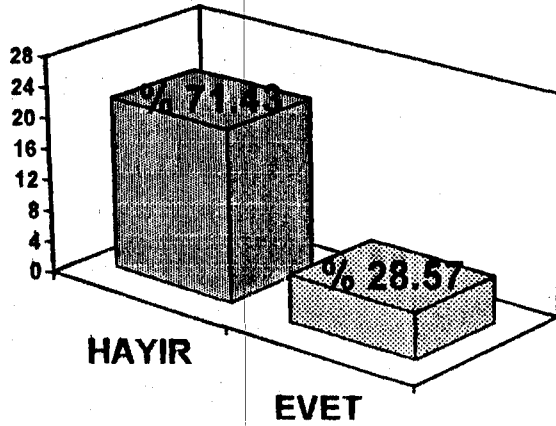
Dört öğretmen, öğrencilerin zihinsel durumunu gösterir geniş bilgi ve bu bilgilerin grafiklerle gösterilmesine, üç öğretmen, sınıf düzeyinde sınıf öğretmeni ile bir değerlendirme yapılarak eğitim programı hazırlamaya, bir öğretmen, okullarda sınıf öğretmenlerince hazırlanan öğrenci kişisel dosyalarına da bakılarak rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarının değerlendirme raporu hazırlamasına ve bir öğretmen de zihin engeline neden olan bir durum var ise bu durumun da belirtilmesine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin zihin özelliklerine ilişkin bilgilere yeterince yer verildiği gözlenmektedir. Ancak öğretmenlerin, öğrencilerin zihin özelliklerine ilişkin daha geniş bilgi verilmesi ve sonuçlarının öğretmene de iletilmesini istemektedirler.

II. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin sınıf davranış özelliklerine ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 4'te gösterilmektedir.

GRAFİK 4
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 4'te görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında sınıf davranış özelliklerine ilişkin bilgilerin öğretmenlerin % 28.57'si (N=8) yer verildiğini, % 71.43'ü (N=20) yer vermediğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme rapor-

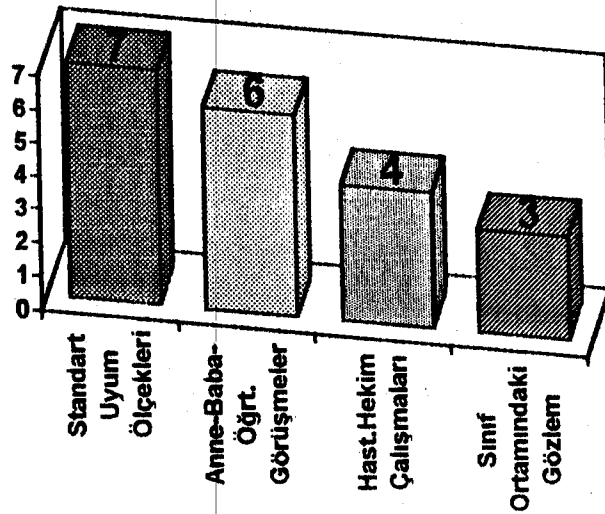

larında sınıf davranış özelliklerine ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgileri kullanım biçimlerine ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerini Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 28.57'si (N=8) sınıf davranış özelliklere ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 5'te gösterilmiştir.

GRAFİK 5
Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

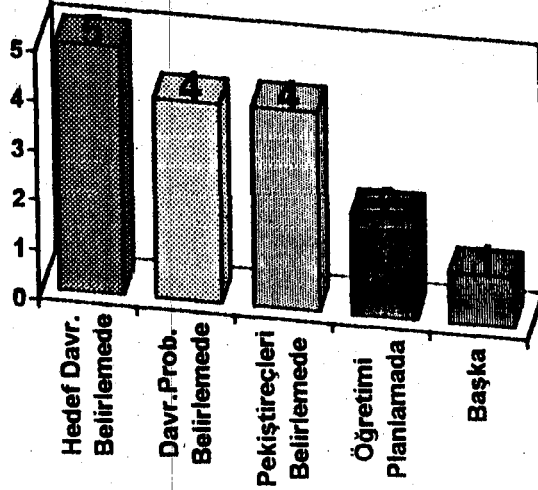

Grafik 5'te görüldüğü gibi sınıf davranış özelliklerini belirlemek için, yedi öğretmen rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarınca sınıf ortamındaki davranışlarını ölçen standart uyum ölçeklerine, altı öğretmen, anne-baba ve öğretmenle yapılan görüşmelere, dört öğretmen, hastanede yapılan hekim çalışmalarına, üç öğretmen, öğrenci davranışlarına ilişkin gözlem sonuçlarına yer verildiğini belirtmişlerdir.

b. Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerine Ait Bilgileri Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Arastırmaya katılan öğretmenlerin % 28.57'si (N=8), değerlendirme raporlarında öğrencilerin sınıf davranış özelliklerine ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Bilgilere yer verildiğini bildiren öğretmenlerin, bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 6'da yer almıştır.

GRAFİK 6
Öğrencilerin Sınıf Davranış Özelliklerine Ait Bilgileri Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 6'da görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında sınıf davranış özelliklerine ilişkin bilgilerden beş öğretmen değiştirilmek istenen hedef davranışı/davranışları belirlemede, dört öğretmen sınıf ortamında ne tür davranış problemleri olduğunu öğrenmede, dört öğretmen davranış değiştirmede etkili olacak pekiçtiresleri belirlemede, iki öğretmen hedef davranış için öğretim planı yapmada ve bir öğretmen de kabaca bilgi toplamada yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında sınıf davranış özelliklerine ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 71.43 (N=20) öğretmenin, bu alana ilişkin eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır.

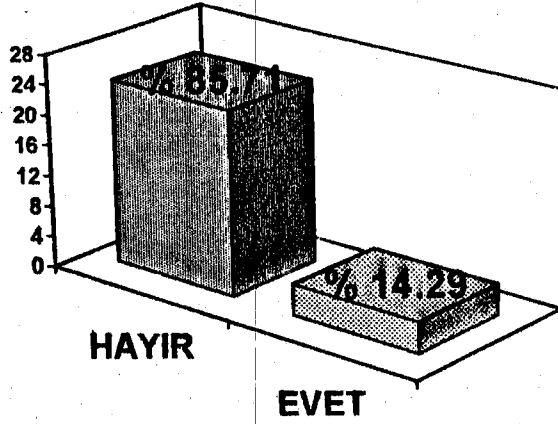
Altı öğretmen öğrencilerin sınıf ortamındaki davranış durumuna, beş öğretmen geldiği sınıfa ilişkin ayrıntılı gözlem ve sonuçlarına, üç öğretmen dil ve sosyal becerilerindeki yeterlik ve yetersizliklerinin belirtilmesine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Bu bulgulara göre değerlendirme raporlarında öğrencilerin sınıf davranış özelliklerine ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin sınıf davranış özelliklerinin sınıf içinde belirlenmesini ve sonuçların kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

III. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Özbakım Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin özbakım becerilerine ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 7'de gösterilmektedir.

GRAFİK 7
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Özbakım Becerlerine
İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 7'de görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin özbakım becerilerine ilişkin bilgilere % 14.29'u (N=4) yer verildiğini, % 85.71'i (N=24) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

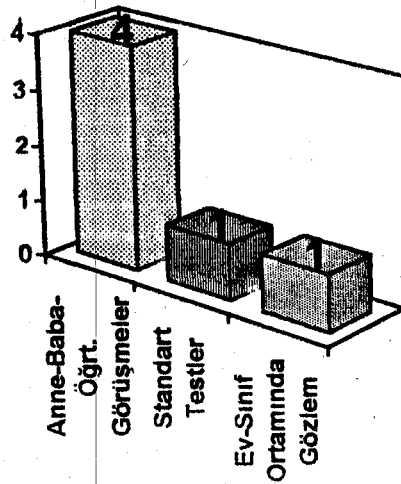
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında sınıf davranış özelliklerine ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Özbakım Becerilerini Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 14.29'u (N=4) özba-

kım becerilerine ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 8'de gösterilmiştir.

GRAFİK 8
Öğrencilerin Özbakım Becerilerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

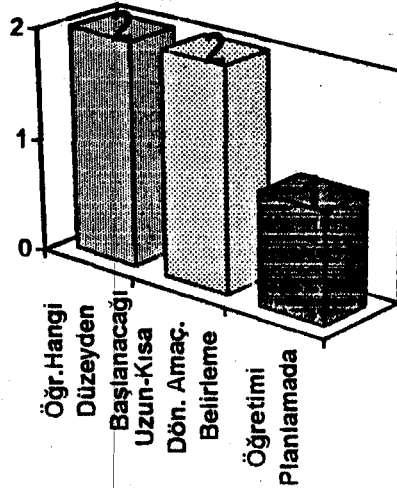

Grafik 8'de görüldüğü gibi özbakım becerilerini belirlemek için dört öğretmen anne ve baba ile yapılan görüşmelere ve sonuçlarına yer verildiğini, bir öğretmen rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarınca uygulanan standart testlerin sonuçlarına ve bir öğretmen de ev ve sınıf ortamında yapılan gözlem sonuçlarına yer verildiğini ifade etmektedirler.

b. Öğrencilerin Özbakım Becerilerine Ait Bilgileri Öğretim Hizmetinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Arastirmaya katılan öğretmenlerin % 14.29'u (N=4) değerlendirme raporlarında öğrencilerin özbakım becerilerine ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 9'da yer almıştır.

GRAFİK 9
Öğrencilerin Özbakım Becerilerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 9'da görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında özbakım becerilerine ilişkin bilgilerden iki öğretmen öğretimin hangi düzeyden itibaren başlanacağını belirlemede, iki öğretmen öğrencilerin özbakım becerilerinin öğretiminde kazandırılacak uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede, bir

öğretmen öğretimin planlanmasında yararlandığını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında özbakım becerilerine ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 85.71 (N=24) öğretmenin, bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Onüç öğretmen bağımsız gerçekleştirdiği becerilerin neler olduğunu, gerçekleştiremediği becerilerde kimlerin yardımcı olacağını ayrıntılı belirtilmesine, beş öğretmen o sınıfa gelene kadar ki geçirdiği süreçleri ve denenen yöntemlerin neler olduğuna, iki öğretmen de rehberlik ve araştırma merkezi uzmanlarının yetersizlik konusunda ne tür çözümler önerdiği konularında bilgilere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin özbakım becerilerine ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerin özbakım becerilerin de yapabildikleri ve yapamadıkları şeklinde ve sonuçlarının ayrıntılı olarak belirlemelerini ve kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

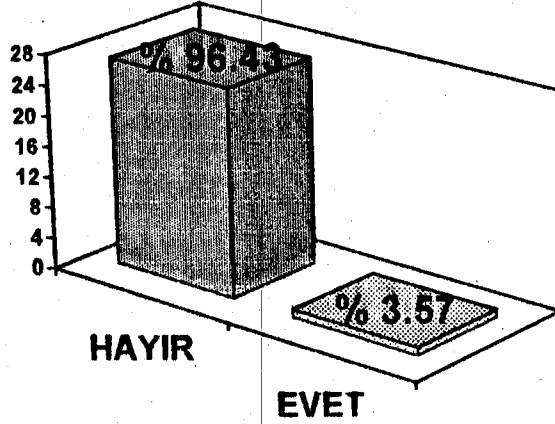
IV. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Psiko-Motor Davranışlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına

yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin psiko-motor davranışlarına ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 10'da gösterilmektedir.

GRAFİK 10
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Psiko-motor Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

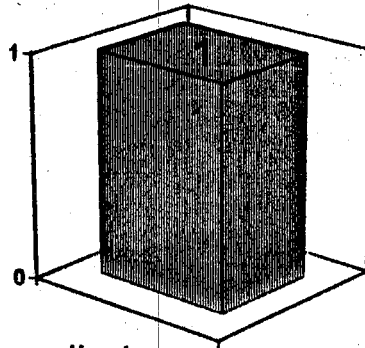
Grafik 10'da görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin psiko-motor davranışlarına ilişkin bilgilere % 3.57'si (N=1) yer verildiğini, % 96.43'ü (N=27) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında psiko-motor davranış özelliklerine ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir

a. Öğrencilerin Psiko-motor Davranışlarını Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 3.57'si (N=1) psiko-motor davranışlara ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşü Grafik 11'de gösterilmiştir.

Grafik 11
Öğrencilerin Psiko-motor Davranışlarının Belirlenmesi İçin
Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

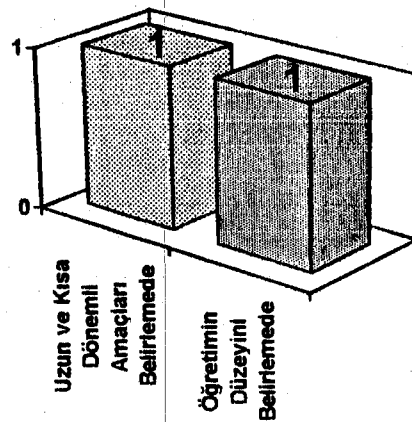
Uygulanan
Standart
Testler

Grafik 11'de görüldüğü gibi özbakım becerilerine ait bilgilere yer verildiğini belirten bir öğretmen rehberlik ve araştırma merkezi elemanınca uygulanan standartlaştırılmış gelişim ölçeklerine ve sonuçlarına yer verildiğini belirtmiştir.

b. Öğrencilerin Psiko-Motor Davranış Özelliklerine Ait Bilgileri Öğretim Hizmetinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 3,57'si (N=1) değerlendirme raporlarında öğrencilerin psiko-motor davranışlarına ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 12'de yer almıştır.

Grafik 12
Öğrencilerin Psiko-motor Davranışlarına Ait Bilgileri Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 12'de görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında psiko-motor davranışlarına ilişkin bir öğretmen öğretimin hangi düzeyden itibaren başlanacağını belirlemede ve öğrencilerin öğretiminde kazandırılacak uzun ve kısa dönemli a-

maçları belirleme şeklinde yararlandığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında psiko-motor davranışlara ilişkin bilgilere yer verilmediğini belirten % 96.43 (N=27) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Altı öğretmen ince, kalın kas gelişimine ilişkin yaptıkları ve yapamadıklarını, dört öğretmen psiko-motor davranış düzeyine bağlı olarak öğrencilerin zorlandıkları alanları, dört öğretmen öğrencinin denge durumu ile birlikte el, parmak gelişimi ve buna bağlı hangi mesleğin uygun olacağına bir öğretmen de uzman doktor raporu ve görüşlerine ihtiyac duyduğunu belirtmiştir.

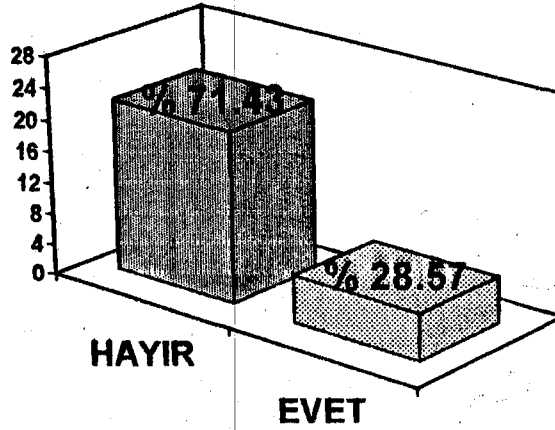
Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin psiko-motor davranış özelliklerine ilişkin bilgilere çok az yer verildiği gözlenmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerin psiko-motor davranış özelliklerine bağlı olarak düzey belirleme çalışmalarının yapılması ve sonuçlarının kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

V. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değeren-

dirme raporlarında öğrencilerin sözel anlatım performansına ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 13'de gösterilmektedir.

GRAFİK 13
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansına İlişkin Öğretmen Görüşleri

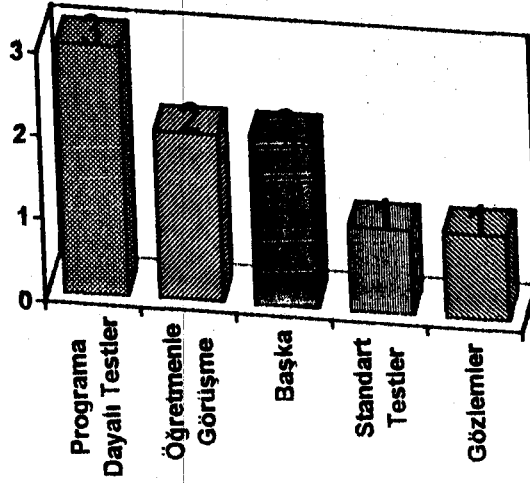
Grafik 13'te görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin sözel anlatım performansına ilişkin bilgilere % 28.57'si (N=8) yer verildiğini, % 71.43'ü (N=20) yer vermediğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında sözel anlatım performansına ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansını Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 28.57'si (N=8) sözel anlatım performansına ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri grafik 14'te gösterilmiştir.

GRAFİK 14
Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

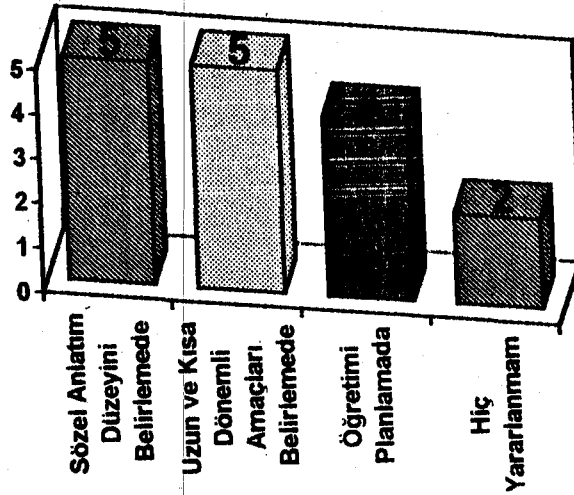

Grafik 14'te görüldüğü gibi sözel anlatım performansına belirlemek için üç öğretmen programa dayalı testlerden, iki öğretmen öğretmenle yapılan görüşmelerden, iki öğretmen gözlem ve görüşme, bir öğretmen standart testler ve bir öğretmen de gözlemlere yer verildiğini belirtmektedirler.

b. Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 28.57'si (N=8) değerlendirme raporlarında öğrencilerin sözel anlatım performansından ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 15'te yer almıştır.

GRAFİK 15
Öğrencilerin Sözel Anlatım Performansına Ait Bilgileri Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 15'te görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında sözel anlatım performansına ilişkin bilgilerden beş öğretmen sözel anlatım becerilerinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesinde beş öğretmen gerçekleştirilmek istenen uzun ve kısa dönemli amaç belirlemede, dört öğretmen öğretimi planlamada ve

iki öğretmen de hiç bir şekilde yararlanmıyorum şeklinde belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında sözel anlatım performansına ilişkin bilgilere yer verilmediğini belirten % 71.43 (N=20) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Altı öğretmen öğrencinin konuşma durumu, düzeyi ve zorlanıyorsa nedenlerinin ayrıntılı bir şekilde ortaya konmasına, altı öğretmen konuşmada sorun varsa nedenlerini ve sağaltımın nasıl yapılacağını ayrıntılı programlar şeklinde gönderilmesine, dört öğretmen alıcı-verici dile yönelik o anki durumunun belirlenmesine ve iki öğretmen de konuşmadaki o anki durumuna ve konuşmaya başladığı yaşa ilişkin bilgilere ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

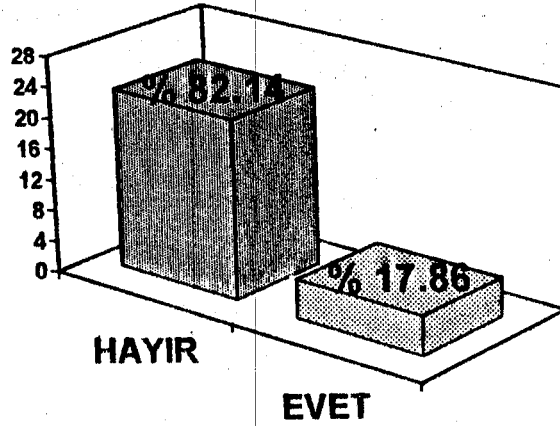
Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin sözel anlatım performansına ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin sözel anlatım becerileri ve özelliklerinin ayrıntılı belirlenmesi ve sonuçlarının kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

VI. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin İllokuma-Yazma Performansına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin illokuma-yazma performansına ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 16'da gösterilmektedir.

GRAFİK 16
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin İllokuma-Yazma Performansına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 16'da görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin illokuma-yazma performansına ilişkin bilgilerin % 17.86'sı (N=5) yer verildiğini, % 82.14'ü (N=23) yer verilmemesini belirtmişlerdir.

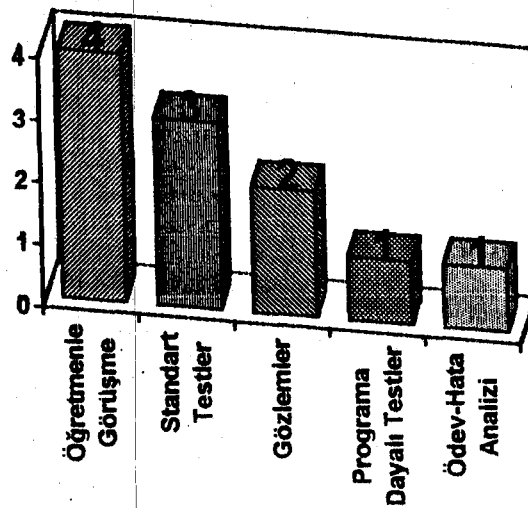
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme rapor-

larında ilkokuma-yazma performansına ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin ilkokuma-Yazma Performansını Belirlemek için Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 17,86'sı (N=5) ilkokuma-yazma performansına ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 17'de gösterilmiştir.

GRAFİK 17
Öğrencilerin İllokuma-Yazma Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

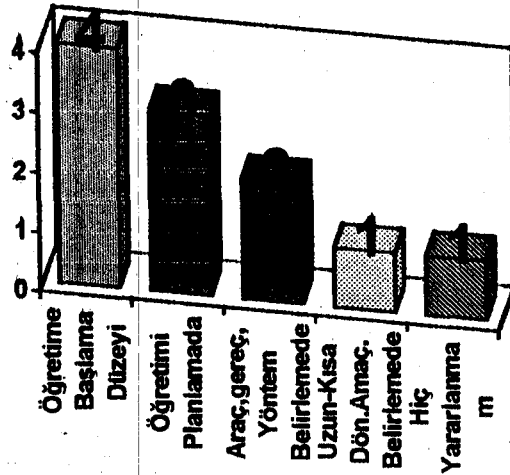

Grafik 17'de görüldüğü gibi sözel anlatım performansını belirlemek için dört öğretmen öğretmenle yapılan görüşmelere, üç öğretmen standart testlere, iki öğretmen gözlemlere, bir öğretmen programa dayalı testlere ve bir öğretmen de ödev-hafta analizine yer verildiğini belirtmektedir.

b. Öğrencilerin İllokuma-yazma Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Arastırmaya katılan öğretmenlerin % 17.86'sı (N=5) değerlendirme raporlarında öğrencilerin illokuma-yazma performansına ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 18'de yer almıştır.

GRAFİK 18
Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 18'te görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında ilkokuma-yazma performansına ilişkin bilgilerden, dört öğretmen ilkokuma-yazma becerilerinin ne düzeyde başlanacağına, üç öğretmen öğretimi planlamada, iki öğretmen araç-gereç ve yöntem belirlemede ve bir öğretmen de uzun ve kısa dönemli amaç belirlemede yararlandığını ifade etmiştir. Bir öğretmen de hiç bir şekilde yararlanmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında ilkokuma-yazma davranışlarına ilişkin bilgilere yer verilmediğini belirten % 82.14 (N=23) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. 11 öğretmen öğrencilerin kendi sınıflarına gelmeden önceki düzeylerini ve bu konudaki rehberlik ve araştırma merkezinin tavsiyelerine, altı öğretmen şu ana kadar verilen bilgileri ve kullanılan yöntemlere, üç öğretmen kalem tutma gibi davranışların yanında araç-gereçleri uygun kullanılıp kullanılmadığına ve bir öğretmen de şu ana kadar alınan özel eğitim tedbirlerine ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin ilkokuma-yazma davranış özelliklerine ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenlerin kendi sınıflarına gelmeden önceki ilkokuma-yazma davranış bilgi-

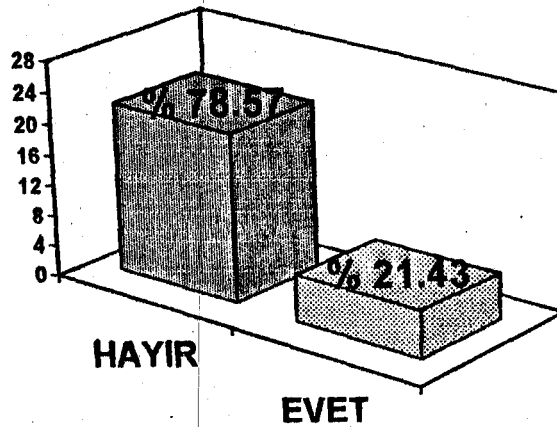
lerinin belirlenmesi ve sonuçlarının kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

VII. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Okuma Performansına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin okuma performansına ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 19'da gösterilmektedir.

Grafik 19'da görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin okuma performansına ilişkin bilgilere % 21.43'ü (N=6) yer verildiğini, % 78.57'si (N=22) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

GRAFİK 19
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Okuma Performansına İlişkin Öğretmen Görüşleri

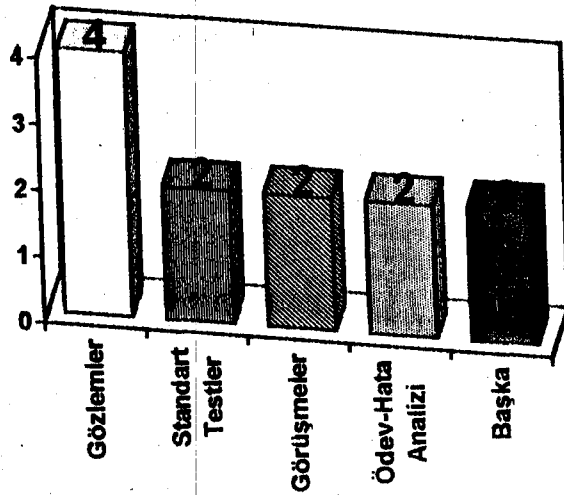

Arastirmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında okuma performansına ilişkin bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplanıldığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin okuma Performansını Belirlemek için Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Arastirmaya katılan öğretmenlerin % 21.43'ü (N=6) okuma performansına ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 20'de gösterilmiştir.

GRAFİK 20
Öğrencilerin Okuma Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

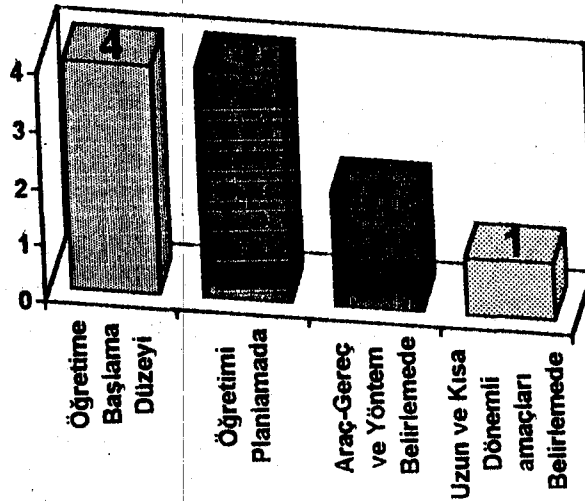

Grafik 20'de görüldüğü gibi okuma performansına belirlemek için dört öğretmen gözlemlerden, iki öğretmen standart testlerden, iki öğretmen öğretmenle yapılan görüşmelerden, iki öğretmen ödev-hata analizine ve iki öğretmen de okuma bildiği şekilde bir yazı ile sınıf içi günlük değerlendirme sonuçlarına yer verildiğini belirtmişlerdir.

b. Öğrencilerin Okuma Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 21,43'ü (N=6) değerlendirme raporlarında öğrencilerin okuma performansına ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 21'de yer almıştır.

GRAFİK 21
Öğrencilerin Okuma Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 21'de görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında okuma performansına ilişkin bilgilerden, dört öğretmen okuma becerilerinin ne düzeyde başlanacağına, dört öğretmen öğretimi planlamada, iki öğretmen araç-gereç ve yöntem belirlemede, iki öğretmen de uzun ve kısa dönemli amaç belirlemede yararlanıyorum şeklinde belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında okuma performansına ilişkin bilgilere yer verilmediğini belirten % 78.57 (N=22) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Sekiz öğretmen öğrencilerin ayrıntılı okuma düzeylerine ve hangi düzeyde okuma çalışmalarına başlanacağına, bu çalışmalar sırasında hangi araç-gereçlerin kullanılacağına, altı öğretmen öğrencilerin dakikada kaç sözcük okuduklarına, dört öğretmen okuma kurallarına ana, düşünceyi yakalama durumuna, dört öğretmen okumaya ilişkin görme, algısal durumuna ve bir öğretmen de okumaya ilişkin ilgi uyandıracak yöntemlere ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

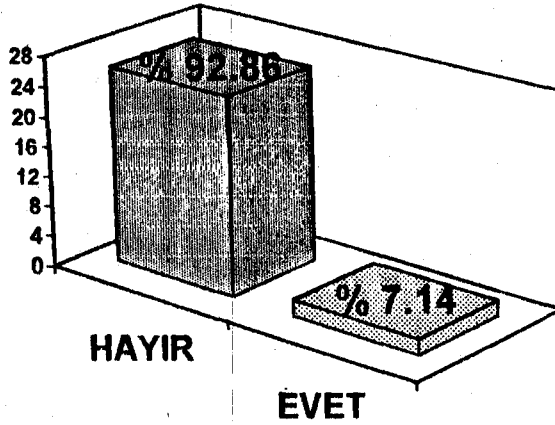
Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin okuma özelliklerine ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenlerin kendi sınıflarına gelmeden önceki okuma düzeyinin belirlenmesi ve sonuçlarının kendilerine iletilmesini istemektedirler.

VIII. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin yazılı anlatım performansına ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 22’de gösterilmektedir.

GRAFİK 22
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 22’de görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin yazılı anlatım performansına ilişkin bilgilerin % 7.14’ü (N=2) yer verildiğini, % 92.86’sı (N=26) yer verilmemesini belirtmişlerdir.

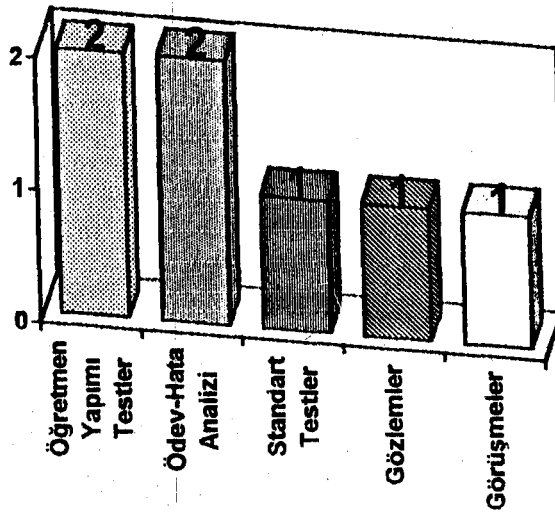
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme rapor-

larında yazılı anlatım performansına ait bilgilerin yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansını Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 7.14'ü (N=2) yazılı anlatım performansına ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 23'te gösterilmiştir.

GRAFİK 23
Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

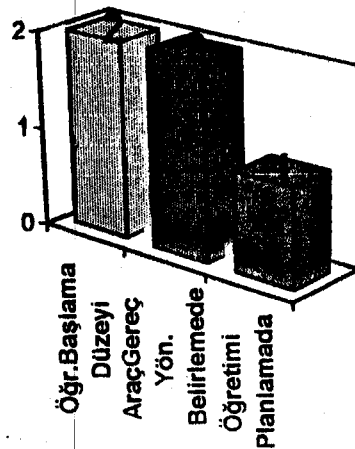

Grafik 23'te görüldüğü gibi, yazılı anlatım performansını belirlemek için iki öğretmen öğretmen yapımı testler, iki öğretmen ödev-hata analizi, bir öğretmen standart testler, bir öğretmen gözlemler ve bir öğretmen de görüşmelere yer verildiğini belirtmektedirler.

b. Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Arastırmaya katılan öğretmenlerin % 7.14'ü (N=2) değerlendirme raporlarında öğrencilerin yazılı anlatım performansına ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 24'de yer almıştır.

GRAFİK 24
Öğrencilerin Yazılı Anlatım Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 24'te görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında yazılı anlatım performansına ilişkin var olan bilgilerden, iki öğretmen yazılı anlatım becerilerinin performans düzeyinden, iki öğretmen araç-gereç ve yöntem belirlemede, bir öğretmen de öğretimi planlama şeklinde yararlandıklarını belirtmişlerdir.

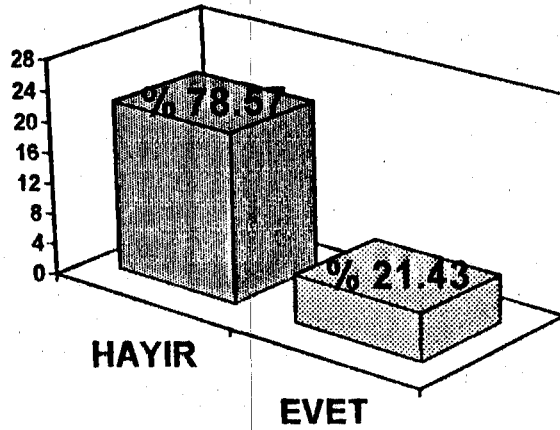
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında yazılı anlatım performansına ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 92.86 (N=26) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Oniki öğretmen öğrencilerin doğru söyleyip-yazmadaki beceri düzeylerine, altı öğretmen söyleneni yazma, düşüncelerini yazı ile anlatma, cümle kurma yeteneklerine, üç öğretmen ise dikta çalışması yapıp-yapamadığına ilişkin bilgiye ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin yazılı anlatım performansı özelliklerine ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenlerin kendi sınıflarına gelmeden önceki yazma becerilerinin belirlenmesi ve sonuçlarının kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

IX. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Matematik Performansına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin matematik performansına ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 25'te gösterilmektedir.

GRAFİK 25
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Matematik Performansına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 25'te görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin matematik performansına ilişkin bilgilere % 21.43'ü (N=6) yer verildiğini, % 78.57'si (N=22) yer vermediğini belirtmişlerdir.

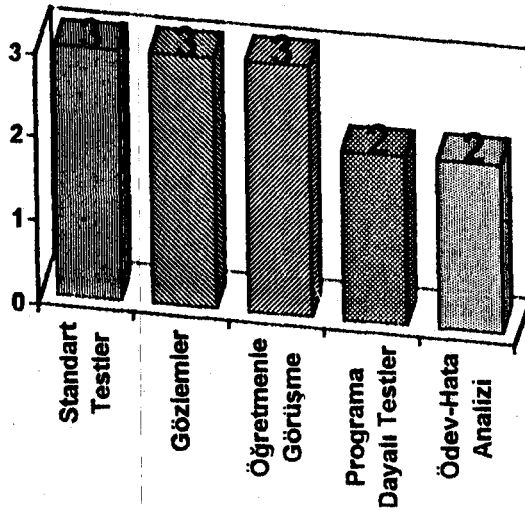
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme rapor-

larında matematik performansına ait bilgilerin yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Matematik Performansını Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 21.43'ü (N=6) matematik performansına ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 26'da gösterilmiştir.

GRAFİK 26
Öğrencilerin Matematik Performansının Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

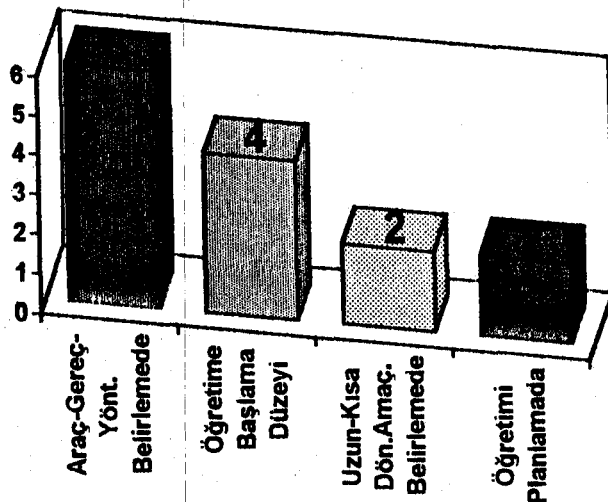

Grafik 26'da görüldüğü gibi matematik performansını belirlemek için üç öğretmen standart testlere, üç öğretmen gözlemlere, üç öğretmen öğretmenle yapılan görüşmelere, iki öğretmen programa dayalı testlere, iki öğretmen de ödev-hata analizine yer verildiğini belirtmektedirler.

b. Öğrencilerin Matematik Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 21.43'ü (N=6) değerlendirme raporlarında öğrencilerin matematik performansına ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 27'de yer almıştır.

GRAFİK 27
Öğrencilerin Matematik Performansına Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 27'de görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında matematik performansına ilişkin, altı öğretmen uygun araç-gereç ve yöntem belirlemede, dört öğretmen hangi düzeyde öğretime başlanacağına, iki öğretmen uzun ve kısa dönemli amaç belirlemede, iki öğretmen öğretimi planlamada yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında matematik performansına ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 78.57 (N=22) öğretmenlerin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Onüç öğretmen öğrencilerine matematik performans düzeyinin ayrıntılı olarak belirlenmesine, üç öğretmen temel matematik becerilerinin belirlenmesine, üç öğretmen müfredata göre öğrencinin düzeyine, iki öğretmen basit matematik işlemlerini zihinden yapıp-yapamadığına ve bir öğretmen de matematik öğretimi için ne tür eğitsel araç-gereç kullanacaklarına ilişkin bilgiye gereksinim duyduğunu belirtmişlerdir.

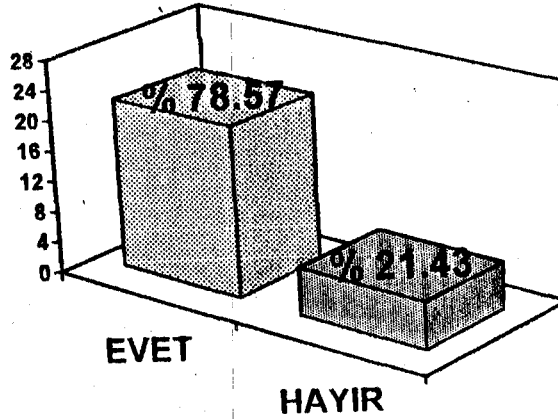
Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin matematik performansına ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenlerin kendi sınıflarına gelmeden önceki matematik performansının belirlenmesi ve sonuçlarının kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

X. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin toplumsal davranış özelliklerine ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 28’de gösterilmektedir.

GRAFİK 28
Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 28’de görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin toplumsal davranış özelliklerine ilişkin bilgilere % 78.57’si (N=22) yer verildiğini, % 21.43’ü (N=6) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

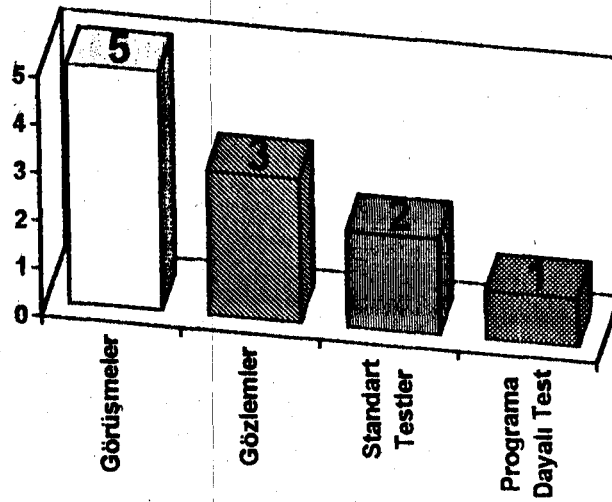
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme rapor-

larında toplumsal davranış özelliklerine ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerini Belirlemek İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 21.43'ü (N=6) toplumsal davranış özelliklerine ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 29'da gösterilmiştir.

GRAFİK 29
Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerinin Belirlenmesi İçin Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

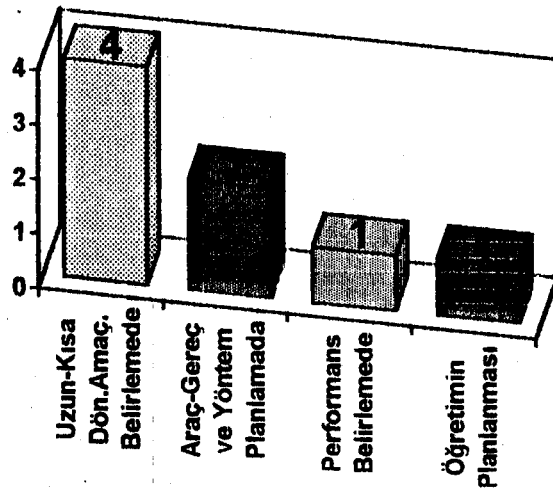

Grafik 29'da görüldüğü gibi toplumsal davranış özelliklerini belirlemek için beş öğretmen görüşmelere, üç öğretmen gözlemlere, iki öğretmen standart testlere ve bir öğretmen de programa dayalı testlere yer verildiğini belirtmektedirler.

b. Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinden Yararlanmaya İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Arastirmaya katılan öğretmenlerin % 7.14'ü (N=2) değerlendirme raporlarında öğrencilerin toplumsal davranış özelliklerine ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 30'da yer almıştır.

GRAFİK 30
Öğrencilerin Toplumsal Davranış Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 30'da görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında toplumsal davranış özelliklerine ilişkin bilgilerden dört öğretmen uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede, iki öğretmen araç-gereç ve yöntem belirlemede, bir öğretmen performans belirlemede ve bir öğretmen öğretimin planlanmasında yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

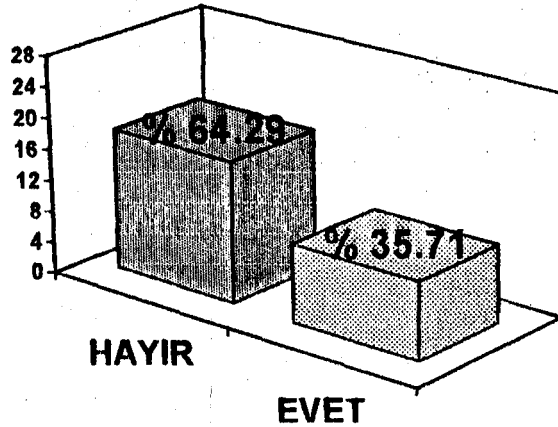
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında toplumsal davranış özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmediğini belirten % 78.57 (N=22) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Yedi öğretmen öğrencilerin arkadaşları ve ailesi ile arasının nasıl olduğuna, altı öğretmen arkadaşları ile oyun oynayıp oynamadığına, dört öğretmen bağımsız olarak bir yere gidip alış-veriş yapıp yapmadığına ve iki öğretmen de öğrencilerde bir davranış problemi var ise teneffüsler ile sınıf içinde ne tür tedbir alacaklarına ilişkin bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmektedirler.

Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin toplumsal davranış özelliklerine ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenlerin kendi sınıflarına gelmeden önceki aile ve çevrede neleri yapıp-yapmadığının belirlenmesi ve sonuçların kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

XI. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Duyusal Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin duyuşsal özelliklerine ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 31'de gösterilmektedir.

GRAFİK 31
Değerlendirme Raporlarında Duyusal Özelliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 31'de görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında öğretmenlerin duyuşsal özelliklere ilişkin bilgilere % 35.71'i (N=10) yer verildiğini, % 64.29'u (N=18) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

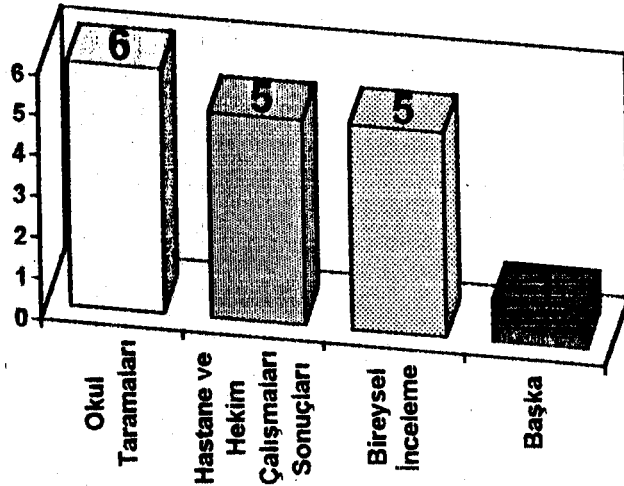
Arastırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme rapor-

larında duyuşal özelliklere ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplandığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşlerine aşığıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Duyusal Özelliklerini Belirlemek için Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 35.71'i (N=10) duyuşal özelliklere ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 32'de gösterilmiştir.

GRAFİK 32
Öğrencilerin Duyusal Özelliklerinin Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

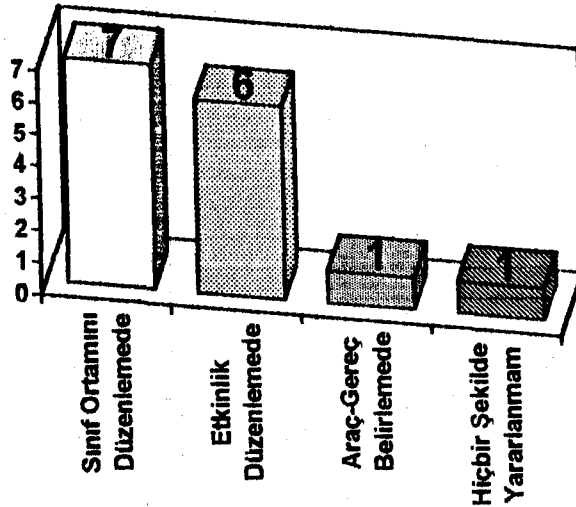

Grafik 32'de görüldüğü gibi duyuşal özellikleri belirlemek için altı öğretmen rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarında okul taramaları sonuçlarına, beş öğretmen hekim incelemeleri ve sonuçlarına, beş öğretmen rehberlik ve araştırma merkezi bireysel incelemelerine ve bir öğretmen de var yok şeklinde kabaca bilgi verdiklerini belirtmektedirler.

b. Öğrencilerin Duyusal Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 7.14'ü (N=2) değerlendirme raporlarında öğrencilerin duyuşal özelliklerine ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 33'te yer almıştır.

GRAFİK 33
Öğrencilerin Duyusal Özelliklerine Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 33'de görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında duysal özelliklerine ilişkin yedi öğretmen ortam düzenlemede, altı öğretmen etkinlik düzenlemede, bir öğretmen araç-gerec ve yöntem belirlemede yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen de var olan bilgilerden hiç bir şekilde yararlanmadığını bildirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında duysal özelliklere ilişkin bilgilere yer verilmediğini belirten % 64.29 (N=18) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. On öğretmen göz ve kulak gibi duyu organlarındaki rahatsızlıkların bildirilmesine, gerekirse alınabilecek tedbirlerin rapor olarak belirtilmesine, altı öğretmen duysal özelliklere uygun olarak ortam düzenleme ve cihaz kullanıyorsa bakımı ile özellikleri konusunda bilgiye, üç öğretmen dinleme ve dinlediğini anlama konusunda bilgiye, iki öğretmen de yapılabilecek tedavi usulleri konusunda bilgiye ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

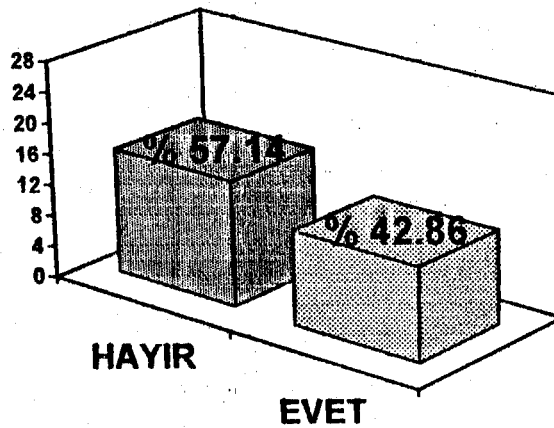
Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin duysal özelliklere ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin olası bir organındaki yetersizliği nedeni ile cihazlar ve ortam düzenleme konusundaki bilgilerin belirlenmesi ve sonuçlarının kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

XII. Değerlendirme Raporlarında Öğrencilerin Sağlık Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim kararı alınan ve özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin sağlık durumuna ait bilgilere yer verilip verilmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Grafik 34’te gösterilmektedir.

GRAFİK 34
Değerlendirme Raporlarında Duyusal Özelliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 34’te görüldüğü gibi değerlendirme raporlarında sağlık durumuna ilişkin bilgilerin öğretmenlerin % 42.86’ sı (N=12) yer verildiğini, % 57.14’ü (N=16) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

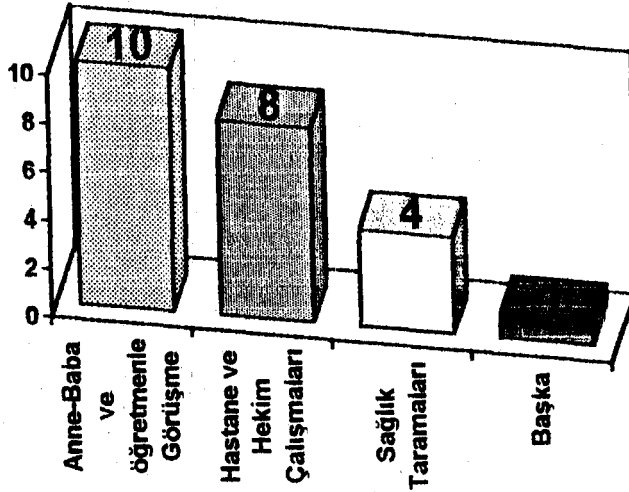
Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme rapor-

larında sağlık durumuna ait bilgilere yer verildiğini bildirenlerin, bu bilgilerin nasıl toplanıldığını ve nasıl yararlandıklarına ilişkin görümlerine aşağıda yer verilmiştir.

a. Öğrencilerin Sağlık Durumlarını Belirlemek için Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görümleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 42.86'sı (N=12) duryusal özelliklere ait bilgilere yer verildiğini bildirmektedir. Bu bilgilerin elde edilmesi için kullanılan ölçü araçlarının neler olduğuna ilişkin öğretmen görümleri Grafik 35'te gösterilmiştir.

GRAFİK 35
Öğrencilerin Sağlık Durumunun Belirlenmesi için Kullanılan Ölçü Araçlarına İlişkin Öğretmen Görümleri

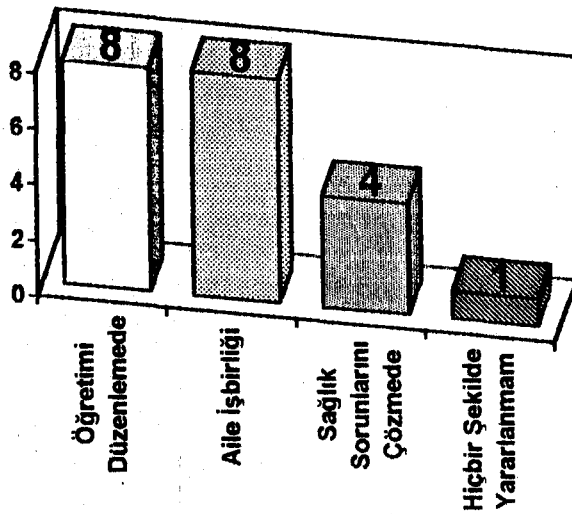
Grafik 35'te görüldüğü gibi sağlık durumuna ilişkin bil-

gilere yer verildiğini belirlemek için on öğretmen anne-baba ve öğretmenle yapılan görüşmelerin, sekiz öğretmen hekim incelemeleri ve sonuçlarının, dört öğretmen rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarının okul taramaları sonuçlarının ve bir öğretmen de sadece görünen özelliklerin belirtildiğini vurgulamışlardır.

b. Öğrencilerin Sağlık Durumuna Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinden Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 7.14'ü (N=2) değerlendirme raporlarında öğrencilerin sağlık durumuna ilişkin bilgilere yer verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bu bilgileri öğretim hizmetinde kullanma biçimine ilişkin görüşleri ise Grafik 36'da yer almıştır.

GRAFİK 36
Öğrencilerin Sağlık Durumuna Ait Bilgilerden Öğretim Hizmetlerinde Kullanma Biçimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Grafik 36'da görüldüğü gibi, değerlendirme raporlarında sağlık durumlarına ilişkin bilgilerden sekiz öğretmen ortam düzenlemede, sekiz öğretmen aile ile işbirliğine girmede, dört öğretmen sağlık sorunlarını çözmede yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen de hiç bir şekilde yararlanmadığını açıklamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden değerlendirme raporlarında sağlık durumuna ilişkin bilgilere yer verilmediğini belirten % 57.14 (N=16) öğretmenin bu alana ilişkin olarak eğitim gereksinimlerini şu başlıklar altında açıklamışlardır. Yedi öğretmen hastane incelemeleri ve buna bağlı olarak doktor raporuna, altı öğretmen zihin engeline neden olan olayları ve buna bağlı sorunlar var ise öğretmenlere önerilere, iki öğretmen doğum anından başlayarak geçirdiği hastalıkları ve olası bıraktığı izlere ve iki öğretmen de sağlık takibi açısından aile eğitimi konusunda bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Bu bulgulara göre, değerlendirme raporlarında öğrencilerin sağlık durumuna ilişkin bilgilere yeterince yer verilmediği gözlenmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerine yönelik olarak zihin engeline neden olan ayrıntılı sağlık raporlarına ve sonuçlarının kendileri ile paylaşılmasını istemektedirler.

IV

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

ÖZET

Zihin engelli öğrencilerin belirlenmesi, uygun eğitim ortamlarına yerleştirilmesi ve eğitim hizmetinin etkili olarak verilebilmesi değerlendirme süreçlerine bağlıdır. Özellikle değerlendirme süreçlerinde zihin engelli öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin neler olduğu bilinirse onlara eğitim hizmeti sunmak kolaylaşmaktadır.

Zihin engelli çocukları eğitim kurumlarına yerleştirirken ve eğitim planlaması yaparken onların sadece zihinsel ve uyumsal özelliklerine ilişkin standart testlerde elde edilmiş bilgiler yeterli olmamaktadır. Zihinsel işlevlerdeki gerilik ve uyumsal davranışlardaki yetersizliğe ilişkin genel bilgiler öğrencilerin etiketlenmesine yol açmaktadır (Eripek, 1996; Kırcaali-İftar, 1995).

Normal çocuklar gibi zihin engelli çocuklar da eğitim hizmetlerinden etkili bir şekilde yararlanabilmeleri için onların özelliklerine uygun programlar hazırlamakla mümkündür. Bu programların hazırlanabilmesi onların performans düzeylerinin bilinmesini gerektirir. Performans düzeylerinin

belirlenebilmesi için çeşitli alanlarda öğrencilerin doğrudan davranışlarını ölçebilecek değerlendirme tekniklerine ihtiyaç vardır (Gürsel, 1995).

Genellikle yapılan değerlendirmelerde, zihinsel işlevlerdeki yetersizlik ve bazen de zihinsel yetersizliklerle birlikte uyumsal davranışlardaki yetersizliğin esas alındığı belirtilmektedir.

Rehberlik ve araştırma merkezlerince çeşitli araç ve yöntemlerle toplanıp okullara rapor olarak gönderilen verilerin, öğrencilerin eğitim ihtiyaçları için kullanıp-kullanılmadığı ve öğretmenlerin ne tür bilgilere ihtiyaç duyduğunu öğretmenlerin bakış açılarına göre ortaya konması, Türkiye'de raporlar konusunda hiç bir araştırmaya rastlanmaması Araştırma gereksinimini ortaya çıkartmıştır.

Araştırma ile, değerlendirme sürecinden geçirilen ve bu süreç sonunda özel eğitime uygunluğuna karar verilip, özel eğitim kurumlarına yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için kurumlarda yapılan değerlendirme çalışmalarının, eğitsel kararlar almaya hizmet edip-etmediğini öğretmen görüşlerine göre belirlemesi amaçlanmıştır.

Durum saptama niteliğinde olan çalışmanın evrenini, 1995-1996 eğitim-öğretim yılında Eskişehir Belediye sınırları

icindeki özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmen sayısının azlığı nedeniyle evren örnekleme olarak alınmıştır. Anket 21 özel sınıf öğretmeni ile 7 zihin engelliler okulunda görev yapan toplam 28 öğretmene uygulanmıştır.

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için Anket geliştirilmiştir. Anket, tüm öğretmenlere bir seminer çalışması sırasında uygulanmıştır. Özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler hakkındaki bilgiler Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü ile, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü kayıtlarından toplanmıştır.

Araştırmada zihin engelli öğrencilerin zihinsel, toplumsal, duyuşal ve sağlık özellikleri, ilkokuma-yazma, sözlü ve yazılı anlatım, okuma ve matematik performansı, özbakım becerileri, sınıf davranışları ile psiko-motor davranışlara yönelik değerlendirme çalışmaları hakkında öğretmen görüşlerinin neler olduğu ve bu bilgilerden yararlanıp-yararlanmadıkları anket yolu ile sorulmuş, işaretlemeler sayısal verilere dönüştürülerek, yüzdeler ve grafikler yolu ile ortaya konmuştur.

Araştırma sonunda elde edilen bulgular, aşağıda kısa kısa özetlenmiştir.

Zihinsel Özellikler.

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin zihinsel özelliklere ilişkin bilgilere % 78.57 si (N=22) yer verildiğini, % 21.43'ü (N=6) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Zihinsel özelliklere yer verildiğini bildiren % 78.57 (N=22) öğretmenin büyük çoğunluğu zihinsel özellikleri belirlemek için, rehberlik ve araştırma merkezlerince uygulanan standart zeka testleri sonuçları ile anne-baba ve öğretmenle yapılan görüşmelerin sonuçlarına ağırlıklı olarak yer verildiğini belirtmişler, öğretim çalışmalarında ise bu bilgilerden; öğretimin başlama düzeyi, amaçları planlama, öğretimi planlamada yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

Sınıf Davranış Özellikleri.

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin sınıf davranış özelliklerine ilişkin bilgilere % 28.57 si (N=8) yer verildiğini, % 71.43'ü (N=20) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Sınıf davranış özelliklerine ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 71.43 (N=20) öğretmen, öğrencilerin geldiğinde ve gelmeden önceki davranış problemleri ile kendini ifade ediş biçimlerine ilişkin bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Öz bakım Becerileri.

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin öz bakım becerilerine ilişkin bilgilere % 14.29'u (N=4) yer verildiğini, % 81.71'i (N=24) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Öz bakım becerilerine ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 81.71 (N=22) öğretmen, bağımlı ve bağımsız olarak gerçekleştiği becerilerin neler olduğunun ayrıntılı belirtilmesine, geçirdiği süreçler ve denenilen yöntemlerin bilinmesine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Psiko-Motor Davranışlar.

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin psiko-motor davranışlara ilişkin bilgilere % 3.57'si (N=1) yer verildiğini, % 96.43'ü (N=27) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Psiko-motor davranışlara ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 96.43 (N=27) öğretmen, kas gelişimine paralel yaptıkları ve yapamadıklarını, öğrencilerin zorlandıkları alanları, denge durumu ve buna bağlı hangi mesleğin uygun olacağını belirtmesine ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

Sözel Anlatım Performansı.

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin sözel anlatım performansına ilişkin bilgilere % 28.57'si (N=8) yer verildiğini, % 71.43'ü (N=20) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Sözel anlatım performansına ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 71.43 (N=20) öğretmen, öğrencinin konuşma düzeyi ve zorlanıyorsa nedenleri ile sağaltımın nasıl yapılacağına ayrıntılı programına ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

İlkokuma-Yazma Performansı.

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin ilkokuma-yazma performansına ilişkin bilgilere % 17.86'sı (N=5) yer verildiğini, % 82.14'ü (N=23) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

İlkokuma-yazma performansına ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 82.14 (N=23) öğretmen, öğrencinin düzeyini, rehberlik ve araştırma merkezinin tavsiyelerini ve kalem tutma gibi basit işlevleri yerine getirip-getiremediğini ait bilgilere ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

Okuma Performansı.

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin okuma performansına ilişkin bilgilere % 21.43'ü (N=6) yer verildiğini, %

78.57'si (N=22) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Okuma performansına ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 78.57 (N=22) öğretmen, öğrencinin düzeyini ve buna bağlı olarak okumanın hangi bölümünde kaldığının belirtilmesine ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

Yazılı Anlatım Performansı

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin yazılı anlatım performansına ilişkin bilgilere % 7.14'ü (N=2) yer verildiğini, % 92.86'sı (N=26) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Yazılı anlatım performansına ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 92.86. (N=26) öğretmen, öğrencinin düzeyini, dikta çalışması yapıp-yapamadığına ilişkin bilgiye ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır.

Matematik Performansı

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin matematik performansına ilişkin bilgilere % 21.43'ü (N=6) yer verildiğini, % 78.57'si (N=22) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Matematik performansına ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 78.57 (N=22) öğretmen, öğrencinin düzeyini, temel

ölçüler hakkındaki bilgisine, basit işlemleri zihinden yapıp yapamadığına ilişkin bilgiye ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır.

Toplumsal Davranış Özellikleri

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin toplumsal davranış özelliklerine ilişkin bilgilere % 21.43'ü (N=6) yer verildiğini, % 78.57'si (N=22) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Toplumsal davranış özelliklerine ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 78.57 (N=22) öğretmen, öğrencinin arkadaşları ile olan ilişkisini, bağımsız davranabilme yeteneğini, davranış problemleri ve bunlara yönelik alınacak tedbirler hakkında bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Duyusal Özellikler

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin duysal özelliklere ilişkin bilgilere % 35.71'i (N=10) yer verildiğini, % 64.29'u (N=18) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Duyusal özelliklere ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 64.29 (N=18) öğretmen, organlarındaki rahatsızlıklar ve alınacak tedbirler konusunda rapora, ortam düzenleme ile

cihaz kullanıyorsa bakımı ve özellikleri konusunda ve dinleme, dinlediğini anlama konusunda bilgiye ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir.

Sağlık Durumu

Değerlendirme raporlarında öğretmenlerin sağlık durumundan yararlanmaya ilişkin bilgilere % 42.86'sı (N=12) yer verildiğini, % 57.14'ü (N=16) yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Sağlık durumuna ilişkin özelliklere ait bilgilere yer verilmediğini belirten % 57.14 (N=16) öğretmen, ayrıntılı doktor raporuna, zihin engeline neden olan olaylara ve buna bağlı sorunlar var ise önerilere, geçirdiği hastalıkları ve olası bıraktığı izlere, aile eğitimi konusunda bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ

Bu araştırma bulguları ışığında, değerlendirme raporlarında öğrencilerin zihinsel özelliklerine ilişkin bilgilerin yer aldığı, toplumsal, duysal ve sağlık özellikleri, okuma-yazma, sözlü ve yazılı anlatım, okuma ve matematik performansı, özbakım becerileri, sınıf davranışları, psiko-motor

davranışlara ilişkin bilgilerin yeterince yer almadığı gözlenmektedir.

Değerlendirme raporlarında özellikle zihin özelliklerine ilişkin bilgilerin standart testlerle elde edildiği, diğer özelliklerin belirlenmesinde uygun değerlendirme tekniklerine yeterince yer verilmediği ve bu nedenle bilgi edinilemediği gözlenmektedir. Öğrencilerin sadece standart zeka testleri ile zihin özelliklerinin belirlenmesi onları sınıflama ve etiketlemeye neden olduğu izlenimi edinilmektedir.

Araştırma bulgularına göre değerlendirme raporlarında öğrencilerin toplumsal, duysal ve sağlık özellikleri, ilköğretim yazma, sözlü ve yazılı anlatım, okuma ve matematik performansı, özbakım becerileri, sınıf davranışları, psiko-motor davranışlara ilişkin bilgilerin yeterince yer almadığı gözlenmektedir. Özel eğitim öğretmenleri bu alanlara ilişkin öğrencilerin performans düzeyleri ve davranış özelliklerinin ortaya konulması sonucu öğrencilerin düzeyine uygun amaç belirlemede, araç-gereç hazırlamada ve eğitim ortamı hazırlamada güçlüklerle karşılaştıkları izlenimi edinilmektedir.

Öğretmen görüşlerine göre, yapılan değerlendirme çalışmalarında, eğitsel tanılamadan daha ziyade psikometrik incelemelerin yapıldığı, yapılan inceleme sonuçlarının da ayrın-

tılı olarak özel eğitim kurumlarına ulaştırılmadığı, öğretmenlere ders ve ortamlarında program hazırlamaya yarayacak bilgilerin gelmediği belirtilmiştir. Öğretmenler, kendilerine program hazırlama yardımcı olacak bilgilere ihtiyaç duyduklarını belirtirken, değerlendirme çalışmalarında, anne-baba, öğretmen ve uzmanların birlikte hareket etmelerinin zihin engelli öğrenciler için daha etkili eğitsel kararlar almaya katkı sağlayacağı kanısına varılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları çerçevesinde iki grupta önerilerde bulunulabilir. Bunlar; uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilerdir.

A. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bulgular dikkate alındığında, yapılacak değerlendirme çalışmalarının aşağıdaki özellikler dikkate alınarak yürütülmesi ile daha sağlıklı ve zaman kazandıracak sonuçların alınacağı söylenebilir.

1. Değerlendirme çalışmalarında öğrencilerin zihinsel özelliklerinin yanında, sınıf davranış özellikleri, özbakım

becerileri, psiko-motor davranışları, sözel anlatım, ilkokuma-yazma, okuma, yazılı anlatım ve matematik performansı, toplumsal davranış, duyuşsal özellikler, sağıık durumunun da değerlendirilmesi gerekir.

2. Değerlendirme çalışmalarında çeşitli alanlara ilişkin davranışlarında, öğrencilerin neleri yapıp neleri yapamadığının belirlenmesi gerekir.

3. Değerlendirme çalışmalarında zihin engelli öğrencileri tanılamaya hizmet eden standart testlerden daha çok, öğrencilerin eğitim gereksinimlerini ortaya çıkarmaya hizmet eden informal değerlendirme (beceri analizi, ölçüt bağımlı testler gibi) tekniklerden yararlanılması gerekir.

4. Değerlendirme alışmaları yapılırken sadece uzman görüşü doğrultusunda bir inceleme yapılması yerine anne-baba, ğretmeni ve diğer ilgililerin de yer alacağı bir çalışmanın yapılması söz konusu olabilir.

5. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde yapılan değerlendirme çalışmaları ile okullarda yapılan değerlendirme çalışmaları bütünleştirilebilir.

6. Değerlendirme raporları zihin engelli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamak için kul-

lanılmalıdır.

7. Değerlendirme raporları ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında uzmanlar, öğretmenler ve ana-baba sorumluluk almalıdır.

B. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.

Araştırmanın planlanıp sonuçlandırılmasına kadar geçen süre içinde karşılaşılan durumlar, konuya ilişkin başka araştırmaların yapılmasının gerektiği kanısını uyandırmaktadır. Bu konuda ileride yapılacak araştırmalar için sunlar önerilebilir:

1. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilerin çeşitli niteliklerini ölçmek için kullanılan formal ve informal değerlendirme tekniklerinin geçerlik, güvenirlik ve kullanılabilirlik özellikleri araştırılabilir.

2. Rehberlik ve araştırma merkezlerindeki uzman personelin ölçü araçlarını uygulama yeterliliği ve bu konuda aldıkları eğitim araştırılabilir.

3. Zihin engelli öğrenciler için eğitim ortamına yerleştirmeden önce öğretim süresince ve öğretim sonunda ya-

pılan değerlendirme çalışmaları ve alınan kararlar araştırılabilir

4. Bu araştırmada ele alınan 12 özellik alanı tek tek ele alınıp, lclen özellikler kullanılan amaçlar ve elde edilen sonuçlar araştırılabilir.

KAYNAKÇA

AAMR. American Association on Mental Retardation. Mental Retardation. Definition, and Systems Of Supports.

(Dokuzuncu basım). Washington, DC: 1992.

Achenbach, T.M. ve Edelbrock, C.S. Manuel for the Teacher's Report Form and Teacher Version of the Child Behavior Profile. University of Vermont. Burlington: 1986.

Akkök, Füsün. Petek Aşkar ve Bülbin Sucuoğlu. İlkokul Çocuklarının Davranışlarının Öğretmenler Yoluyla Gözlenmesi. Öğretmen Gözlem Formu El Kitabı. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Ankara, 1989.

Balcı, Ali. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik Ve İlkeler. Basım 72 TDFO. Ankara, 1995.

Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Engelliler için Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi. Cilt 2. Zihin Engelliler Alt Çalışma Grubu Raporu. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir: 1992.

Bilim Ve Utopya. Aylık Bilim, Kültür ve Politika Dergisi. Sayı, 16. Ekim, 1995.

Black, H. D., ve Dockrell, W. B. Criterion-Referenced Assessment in The Classroom. Edinburg: The Scottish Council For Researc in Education, 1984.

Cağlar, Dogan. "Örgün Eğitimimizde Geri Zekalı Çocukların Teshisi Konulu Bir Araştırma Üzerine." Ankara: Ankara Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. 9, 1-4., 1977. 427-444.

———, Özel Eğitimde Editilebilir Geri Zekalı Çocukların Teshis Sorunları. Ankara: Ankara Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 138, 1985.

———, Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi. Genişletilmiş ikinci basım. Ankara: Ankara Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 82, 1979.

———, "Ülkemizde Ayrıcalı Çocukların Özel Eğitim Sorunları". A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. C: 7. Sayı 11. s. 141-181. Ankara: 1976.

Devlet Planlama Teskilatı. Engelliler için Eğitim Modelleri Gelistirme Projesi. "Zihin Engelliler Raporu" Eskişehir: 1992 .

Doll, E.A. Measurement Of Social Competence: Amanuel For The Vineland Social Maturity Scala. Minneapolis: Educational Publishers, 1953.

Dunn, L.M. ve R.J. Capabianco. "A Comparison Of The Reading Processes Of Mentally Retarded and Normal Boys Of The Same Mental Age," Monographs Of The Society Research In Child Development. 1954.

Enc, Mitat. Dogan Caglar ve Yahya Ozsoy. Özel Egitime Giriş. Ankara: Ankara U. Egitim Fakültesi Yayınları No: 95, 1981.

Epir, Shirley. İlkokul Çocukları İçin AAMD Uyumsal Davranış Skalası (1974 Revizyonu) Türkçe Adaptasyon, El Kitabı. MEB Talim Terbiye Dairesi. Ankara: 1976.

Eripek, Süleyman. Zihinsel Engelli Çocuklar. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 668, 1993.

—————, Zihinsel Engelli Çocuklar. Genişletilmiş İkinci Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 900, 1996.

—————, Engelli (Ayrıcalı) Çocukların Eğitimi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1984, 1, 59-82.

—————, Alt Özel Sınıf Öğrencilerinin İlkokul Sınıfları Düzeyinde Sesli Okuma Başarılarının Değerlendirilmesi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2, 2: 125-140, Ekim 1989.

—————, "Geri Zekalı Çocuklar". Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar. Özel Eğitime Giriş. Ankara: Karatepe Yayınları, 1988, 173-204.

Esen, Harika. "Alt Özel Sınıflara Devam Eden 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinin İlkokuma Durumlarının Belirlenmesi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1990.

Gay, L.R. Educational Research: Competencies For Analysis And Application. Macmillan Publishing Co. New York, 1987.

Gökeşmeoğlu, Nilgün. Özel Sınıflara Yerleştirilen Çocukların Teshisleri. Bilim Uzmanlığı. Ankara: Ankara O. Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1986.

Gürsel, Oğuz. Zihin Engelli Çocukların, Doğal Sayıları, Gerçek Nesnelere Kullanarak Eşleme, Resimleri İşaret Ederek Gösterme, Rakamlar Gösterildiğinde Söyleme Becerilerinin Gerçekleştirilmesinde, Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalinin Basamaklandırılmış Yöntemle Sunulmasının Etkililiği. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

———, Eskişehir İlkokulları Alt Özel Son Sınıf Öğrencilerinin Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Toplama Ve Çıkarma İşlemlerindeki Amaçları Gerçekleştirme Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987.

———, Özel Eğitimde Değerlendirme (Çağdaş Yaklaşımlar, Yüksek Lisans Dersi, Basılmamış Ders Notları). Eskişehir: 1994.

———, Eskişehir İlkokulları Alt Özel Son Sınıf Öğrencilerinin Ritmik Sayma, Doğal Sayılar Toplama ve Çıkarma İşlemlerindeki Amaçları Gerçekleştirme Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987.

—————, Bireyselleştirilmiş Eğitim. (Yüksel Lisans Basılmamış Ders Notları) Eskişehir: 1995.

Hallahan, D.P. ve J.M. Kaufmann. Exceptional Children. New Jersey: Englewood Cliffs, 1978.

—————, Exceptional Children. Introduction to Special Education. 4.Baskı. Prentice-Hall International, Inc., New Jersey, 1988.

Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara, 1986.

Kılıçoğlu, Uğur. Ankara Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim Bölümünde İncelenen Vak'aların Geliş Nedenleri Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Akara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1983.

Kırcaali-İftar, Gönül. Bir Özel Eğitim Kategorisi Olarak Öğrenme Güçlükleri. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 5, 1-2: 95-118 Ocak-Haziran, 1992.

—————, Özel Eğitimde Değerlendirme. Basılmamış Notlar
Eskişehir: 1994.

—————, Öğretmen Adaylarının Öğrencileri Değerlendir-
melerinde Etiketlemenin Rolü. Araştırma Raporu. Es-
kişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1995.

Konrot, Ahmet. Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Dil Ve Ko-
nuşma Sorunlu Çocuklar. Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi
Ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ya-Pa Yayınları: İs-
tanbul, 1991.

Korkmazlar, Omran. 6-11 Yaş İlkokul Çocuklarında Özel
Öğrenme Bozukluğu Ve Tanı Yöntemleri. Doktora Tezi.
İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü,
1992.

—————, Özel Eğitimde Değerlendirme. (Basılmamış Çar-
lışma). İstanbul, 1989.

Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi
Özel Eğitimle İlgili Mevzuat. Ankara: 1991.

—————, 1. Özel Eğitim Konseyi Raporu. Milli Eğitim
Basımevi. İstanbul, 1991.

—————, Tanıtıcı El Kitabı. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul, 1991.

Özgüven, İ. Ethem. Psikolojik Testler. Yeni Doğu Matbaası. Ankara: 1994.

—————, Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı. Odak Ofseti. Ankara, 1992.

—————, Görüşme İlke Ve Teknikleri. 2. Basım. Odak Ofset Matbaası. Ankara, 1992

Özsoy, Yahya. Okuma Yetersizliği. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1, 2: 121-136
Şubat, 1986.

Özyürek, Mehmet. Zihinsel Yetersizlik Gösteren Çocuklarda Üz Bakım Becerilerinin Kazandırılması. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1, 2: 149-155. Şubat, 1986.

—————, "Zihinsel Engellilerin Eğitiminde Tıbbi Ve Eğitsel Yaklaşımlar". Özel Eğitim Dergisi. C. 1, s. 1, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1991. 17-20.

- , "Zihinsel Yetersizlik Gösteren Çocuklarda Öz-
Bakım Becerilerinin Kazandırılması". Eğitim Fakülte-
si Dergisi. C. 1, S: 2, Eskişehir: Anadolu Universi-
tesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1986, 149-155.
- , Standartlaştırılmış Bağlı Testler (Modül). Es-
kişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1986.
- , "Ortopedik Arızalıların Eğitim Ortamlarına
Yerleştirilmesi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilim-
leri Fakültesi Dergisi. C. 1, S: 1-2, Ankara: Ankara
Üniversitesi Basımevi, 1985, 113-125
- , Birlikte ve Ayrı Eğitimin Etkililiği. Ankara:
Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983.
- Famir, Temel. Alt Özel Sınıf Öğrencilerinde Görme-İsitmeye
Özürlerinin Tanılamaya Etkileri. Doktora Tezi. Anka-
ra, 1979.
- Roe, A.R. The Psychology Of Occupations. John Wiley and
Sons. Inc. New York, 1965.
- Salvia, J., ve Ysseldyke, J. E. Assesment in Special And
Remedial Education. 4. Baskı. Houghton Mifflin Com-
pany. Dallas: 1988

Smith, J. D. The AAMR Manuel Revisions. Assesment Of The changes And Their implications For Special Educator. MRDD Express. 1993, 3-14.

———, The Revided AAMR Definition Of Mental Retardation. The MRDD Position. University Of South Carolina. 1994.

Tan, Hasan. Psikolojik Danısma ve Rehberlik. Birinci Baskı. Istanbul: Milli Egitim Basımevi, 1986.

———, Gazete Haberleri Testi: Gelistirilmesi ve Standardizasyonu. Ankara:T.B.T.A.K. Yayınları, 1972.

Tekin, Halil. Egitimde Ölçme Ve Değerlendirme. Ankara: Mars Matbaası, 1977.

Topbas, Seyhun. Dil Ve Konuşma Sorunlu Çocukların Sesbilgisel Çözümleme Yöntemi ile Değerlendirilmesi Ve Konuşma Brüntülerindeki Sesbilgisel Özelliklerin Betimlenmesi. Doktora Tezi. Eskişehir: Haziran, 1994.

Turgut, M. Fuat. Egitimde Ölçme ve Değerlendirme Metodları. Ankara: Nüve Matbaası, 1977.

Turnbull, A., ve Shank, M., ve Dorathy Leal. Exceptional Lives "Special Education In Today's Schools".

Merrill An Imerint Of Prentice Itall. Newversey, 1995.

Uysal, Ayten. Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir: 1995.

Varol, Nihal. Zihin Engelli Çocuklara Kırmızı, Sarı, Büyük, Daire, Üçgen, Uzun, Bir Tane, İki Tane Ve Kalın Kavramlarını Kazandırmada Açık Anlatım Yöntemiyle Sunulan Bireyselleştirilmiş Kavram Öğretim Materyalinin Etkililiği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1992.

Yakut, Ayten. Çocuk Nörolojisi. (Basılmamış Ders Notları), Eskişehir, 1993.

———, Çocuk Sağlığı Ve Gelişimi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, No: 350 1-26 Eskişehir: Ekim, 1993.

EKLER

1. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne araştırma için izin yazısı.
2. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ilgili makama araştırmaya izin verilmesi için yazısı.
3. Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Valilik Makamı'na yazdığı onay yazısı.
4. Araştırmada kullanılan "Anket".

EK 1

ANADOLU UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU MÜDÜRLÜĞÜNE
ESKİŞEHİR

Enstitünüzün özel eğitim (zihin engellilerin eğitimi) bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Eskişehir ili Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı ilkokul ve ilköğretim okullarında bulunan özel eğitim kurumu öğretmenleri ile "zihin engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi" konulu tezim için 1995-1996 eğitim-öğretim yılında anket uygulamak istiyorum.

Bu çalışmayı özel eğitim kurumlarında yapabilmem için gerekli izin belgelerinin tarafıma verilmesini saygılarımla arz ederim.

04/12/1995

İmza

Ali KESKİNER

ADRES

Rehberlik ve Araştırma
merkezi Müdürlüğü

ESKİŞEHİR

EK II

T.C.

ANADOLU UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : B.30.2.ANA.O.E1.00.00-412/967

Tarih:5.12.1995

İlgili Makama,

Enstitümüz Özel Eğitim (Zihin Engellilerin Eğitimi) Yüksek Lisans Öğrencilerinden Ali KESKİNER, "Zihin Engelli Öğrenciler için Düzenlenen Değerlendirme Raporlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu tezi ile ilgili Eskişehir İli Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı ilkokul ve ilköğretim okullarının özel sınıflarında bir araştırma yapmak istemektedir.

Bu araştırmanın yapılması için gerekli iznin verilmesini ve yardımcı olunmasını arz ve rica ederim.

İmza

Prof. Dr. Enver ÖZKALP

Enstitü Müdürü

EK III

T.C
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ

Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI: B.08.4.MEM.4.26.00.02/45630

07/12/1995

KONU: Araştırma izni.

VALİLİK MAKAMINA

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünden alınan ekli yazıda; Özel Eğitim (Zihin Engellilerin Eğitimi) Yüksek Lisans Öğrencilerinden Ali KESKİNER'in "Zihin Engelli Öğrenciler İçin Düzenlenen Değerlendirme Raporlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konusunda tezi ile ilgili ilimiz Özel Eğitim Kurumlarında araştırma yapması için izin verilmesi istenilmektedir.

Özel Eğitim (Zihin Engellilerin Eğitimi) Yüksek Lisans Öğrencisi Ali KESKİNER'in ilimiz Özel Eğitim Kurumlarında araştırma yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmekte olup, Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

İmza

Ercan KARACAM
Milli Eğitim MüdürüOLUR.
12/12/1995

İmza

Osman UNCU
Vali a.
Vali Yardımcısı

**ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLER İÇİN DÜZENLENEN
İNCELEME RAPORLARININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ ANKETİ**

Değerli özel sınıf öğretmenleri,

Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen zihin engelli öğrenciler için rehberlik ve araştırma merkezleri ya da benzeri kurumlar tarafından değerlendirme raporları hazırlanmaktadır. Uygulama içerisinde olan sizler bu raporların içerisine ilişkin olarak sınıfınıza yerleştirilen öğrenciler için eğitim hizmeti üretme gayreti içinde bulunmaktasınız. Eğitim hizmetine yönelik gayretlerinizin daha iyiye götürülebilmesi, kurum ve öğretmen arasındaki işbirliğinin geliştirilebilmesi amacı ile öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarına ilişkin görüşlerinize gereksinim duyulmaktadır.

Bu amaçla hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise, sınıfınıza yerleştirilen öğrencilerin zihinsel, toplumsal, duyuşal, sağlık özellikleri; ilkokuma-yazma, sözlü ve yazılı anlatım, okuma ve matematik performansı; özbakım becerileri, sınıf ve psiko-motor davranışlarına yönelik değerlendirme çalışmalarıyla ilgili bölümler yer almaktadır.

Bu ankette yer alacak tüm bilgiler araştırma amacı ile kullanılacaktır. Ankette yer alan soru ve maddelerin tümüne

icten ve eksiksiz cevap verilmesi anketten elde edilecek sonuçlar açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle Zihin engelli çocukların değerlendirme çalışmalarının geliştirilmesine yardımcı olacağını umduğumuz katkılarınız için teşekkür eder saygılar sunarım.

Ali KESKİNER

Ana D. Sosyal Bil. Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Adınız ve Soyadınız : .....
2. Okulunuzun Adı : .....
3. Cinsiyetiniz : ( ) Kadın ( ) Erkek
4. En son mezun olduğunuz eğitim kurumu.
  - ( ) Eğitim fakültesi özel eğitim bölümü.
  - ( ) Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü.
  - ( ) İki yıllık eğitim yüksek okulu (eğitim enstitüsü).
  - ( ) Eğitim önlisans programı.
  - ( ) Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştiren diğer bölümleri.
  - ( ) Öğretmen okulu (lisesi).
  - ( ) Diğer, yazınız : .....
5. Öğretmenlik mesleğinde hizmet süreniz.
  - ( ) 1 - 5 Yıl ( ) 11 - 15 Yıl
  - ( ) 6 - 10 Yıl ( ) 16 Yıl ve daha fazla
6. Özel eğitim öğretmenliğinde hizmet süreniz.
  - ( ) 1 - 5 Yıl ( ) 11 - 15 Yıl
  - ( ) 6 - 10 Yıl ( ) 16 Yıl ve daha fazla
7. Sınıfınızdaki öğrenci sayısı.
  - Kız : .....
  - Erkek : .....
  - Toplam : .....

8. Sınıfınıza yerleştirilen öğrencilerden ne kadarı Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki değerlendirme sürecinden geçirilmiştir. Belirtiniz:

Kız :..... Erkek :..... TOPLAM :.....

9. Sınıfınıza yerleştirilen öğrencilerden kaç tanesinin değerlendirme raporu (inceleme raporu) vardır? Belirtiniz:

Kız :..... Erkek :..... TOPLAM :.....

10. Sınıfınıza yerleştirilen öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarından yararlanıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

II. BÖLÜM

I. ZİHİNSEL ÖZELLİKLER

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin zihinsel özelliklerine ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin zihinsel özelliklerini belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

( ) Hastanede yapılan hekim çalışmaları ve bunların sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarınca uygulanan standart zeka testlerine ve sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Anne-baba ve öğretmenle yapılan görüşmelerin sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Başka (belirtiniz) : .....

.....
 .....
 .....

3. Öğrencilerin zihinsel özelliklerine ilişkin olarak raporlarda sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyorsunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- Sözel ve yapmaya dayalı davranışların öğretimine hangi düzeyde başlanacağına belirlemede yararlanıyorum.
- Sözel ve yapmaya dayalı davranışların öğretiminde uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- Sözel ve yapmaya dayalı davranışların öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- Sözel ve yapmaya dayalı davranışların öğretimi için uygun araç-gereçleri ve yöntemleri belirlemede yararlanıyorum.
- Başka (belirtiniz) : .....
- .....
- .....
- .....
- Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında zihinsel özelliklere ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz :

.....

.....

.....

.....

II. SINIF DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin sınıfdaki davranış özelliklerine ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin sınıf davranış özelliklerini belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- ( ) Hastanede yapılan hekim çalışmaları ve bunların sonuçlarına yer verilmiştir.
- ( ) Rehberlik ve araştırma merkezince ev ve sınıf ortamındaki davranışlarını ölçen standart uyum ölçeklerinin sonuçlarına yer verilmiştir.
- ( ) Sınıf ortamında anne-baba ve öğretmenle yapılan görüşme sonuçlarına yer verilmiştir.
- ( ) Sınıf ortamında öğrenci davranışlarına ilişkin gözlem sonuçlarına yer verilmiştir.
- ( ) Başka (belirtiniz):.....
 .....
 .....
 .....

3. Öğrencilerin sınıfdaki davranış özelliklerine ilişkin olarak raporlarda sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyorsunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- Sınıf ortamında ne tür davranış problemleri olduğunu belirlemede yararlanıyorum.
- Değiştirilmek istenen hedef davranışı/davranışları belirlemede yararlanıyorum.
- Hedef davranışı için bir öğretim planı yapmada yararlanıyorum.
- Davranış değiştirmede etkili olan pekiştiricileri belirlemede yararlanıyorum.
- Başka (belirtiniz):.....
 .....
 .....
 .....
- Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında sınıf ortamındaki davranış özelliklerine ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:.....
 .....
 .....
 .....

III. ÖZBAKIM BECERİLERİ

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin özbakım becerilerine (yemek yeme, giyinme, beslenme, tuvalet vb.) ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin özbakım becerilerine ilişkin özellikleri belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

( ) Hastanede yapılan hekim çalışmalarına ve bunların sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarınca uygulanan standart testlere ve bunların sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Ev ve sınıf ortamında yapılan gözlem sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Anne ve baba ile yapılan görüşmelere ve sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Çek (Kontrol) listelerine.

( ) Başka (belirtiniz): .....

.....

.....

.....

3. Öğrencilerin özbakım becerilerine ilişkin olarak raporlarda sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyorsunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- Öğrencilerin özbakım becerilerinin öğretimine hangi düzeyden itibaren başlanacağına belirlemede yararlanıyorum.
- Öğrencilerin özbakım becerilerinin öğretiminde kazandıracak uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- Öğrencilerin özbakım becerilerinin öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- Öğrencilerin özbakım becerilerine uygun araç-gereç ve ortam hazırlamada yararlanıyorum.
- Başka (belirtiniz): .....
- .....
- .....
- .....
- Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında özbakım becerilerine ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:

.....

.....

.....

.....

IV. PSİKO-MOTOR (DEVİNSEL) DAVRANIŞLAR

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin psiko-motor davranışlarına (yürüme, tutma, denge durumu, makas kullanma gibi) ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin psiko-motor davranışlarına ilişkin özellikleri belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- ( ) Hastanede yapılan hekim çalışmalarına ve bunların sonuçlarına yer verilmiştir.
- ( ) Rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarınca uygulanan psikomotor davranışları ölçen testlere ve sonuçlarına yer verilmiştir.
- ( ) Ev ve okul ortamında yapılan gözlem sonuçlarına yer verilmiştir.
- ( ) Beceri analizi listelerine yer verilmiştir.
- ( ) Başka (belirtiniz): .....

.....

.....

.....

öğrencilerin psiko-motor becerilerine ilişkin olarak raporlarda sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyor sunuz?

(Birden fazla secenegi işaretleyebilirsiniz).

- ( ) Öğrencilerin psiko-motor davranışlarının öğretimine hangi düzeyde başlanacağını belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Öğrencilerin psiko-motor davranışlarında gerçekleştirilmesi istenen uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Öğrencilerin psiko-motor davranışlarına uygun öğretimi planlamada yararlanıyorum.
- ( ) Öğrencilerin psiko-motor becerilerine uygun araç-gerec ve yöntem belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Başka (belirtiniz):.....
 .....
 .....
 .....
- ( ) Hiç bir şekilde yararlanamıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında psiko-motor davranışlara ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:.....
 .....
 .....
 .....

V. SÖZEL ANLATIM PERFORMANSI

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin sözel anlatım performansına (konuşma) ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin sözel anlatım performansını belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

( ) Standart (uzman yapımı) testler.

( ) Programa dayalı testler.

( ) Gözlemler.

( ) Öğretmenle yapılan görüşmeler.

( ) Başka, (belirtiniz): .....

.....
 .....
 .....

3. Öğrencilerin sözel anlatım performansına ilişkin olarak raporda verilen bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyorsunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- Sözel anlatım becerilerinin ne düzeyde olduğunu belirlemede yararlanıyorum.
- Sözel anlatım becerilerinde gerçekleştirilmesi istenen uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- Sözel anlatımın öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- Sözel anlatım becerilerini kazandırmada kullanılacak araç gereçleri ve yöntemleri belirlemede yararlanıyorum.
- Başka (belirtiniz): .....
- .....
- .....
- .....
- Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında sözel anlatım performansına ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz: .....

.....

.....

.....

VI. İLKOKUMA-YAZMA PERFORMANSI

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin ilkokuma-yazma performansına ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

Evet   Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin ilkokuma-yazma performansını belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

Standart (uzman yapımı) testler.

Programa dayalı testler.

Gözlemler.

Üdev-hata analizi.

Çek (Kontrol) listesi.

Öğretmenle yapılan görüşmeler.

Başka, (belirtiniz):.....

.....

.....

.....

3. Öğrencilerin ilkokuma-yazma performansına ilişkin olarak sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyor sunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- ilkokuma-yazma öğretimine hangi düzeyde başlanacağını belirlemede yararlanıyorum.
- ilkokuma-yazma öğretiminde kazandırılacak uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- ilkokuma-yazma öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- ilkokuma-yazma öğretimine uygun araç-gereçleri ve yöntemleri belirlemede yararlanıyorum.
- Başka (belirtiniz): .....
- .....
- .....
- .....
- Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında ilkokuma-yazma performansına ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:.....

.....

.....

.....

VII. OKUMA PERFORMANSI

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin okuma performansına ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin okuma performansını belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

( ) Standart (uzman yapımı) testler.

( ) Programa dayalı testler.

( ) Gözlemler.

( ) Ödev-hata analizi.

( ) Çek listeleri.

( ) Öğretmenle yapılan görüşmeler.

( ) Başka (belirtiniz): .....

.....

.....

.....

3. Öğrencilerin okuma performansına ilişkin olarak sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyor sunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- ( ) Okuma öğretimine hangi düzeyde başlanacağını belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Okuma öğretiminde kazandırılacak uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Okuma öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- ( ) Okuma öğretimine uygun araç-gereçleri ve yöntemleri belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Başka (belirtiniz) : .....
- .....
- .....
- .....
- ( ) Hiç bir şekilde yararlanmıyorum

4. Sizler sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında okuma performansına ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:.....

.....

.....

.....

VIII. YAZILI ANLATIM PERFORMANSI

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin yazılı anlatım performansına (söyleneni yazma, kopye etme, yazı ile anlatım, akıcılık, söz dizimi, içerik gibi) ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

Evet   Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin yazılı anlatım performansını belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

Standart (uzman yapımı) testler.

Öğretmen yapımı testler.

Gözlemler.

Ödev-hata analizi.

Çek (Kontrol) listeleri.

Öğretmenle yapılan görüşmeler.

Baska (belirtiniz): .....

.....

.....

.....

3. Öğrencilerin yazılı anlatım performansına ilişkin olarak sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyorsunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- Yazılı anlatım performansına hangi düzeyde başlanacağını belirlemede yararlanıyorum.
- Yazılı anlatımın öğretiminde kazandırılacak uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- Yazılı anlatımın öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- Yazılı anlatımın öğretiminde uygun araç-gereçleri ve yöntemleri belirlemede yararlanıyorum.
- Başka (belirtiniz) : .....
- .....
- .....
- .....
- Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sizler sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında yazılı anlatım performansına ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:.....

.....

.....

.....

IX. MATEMATİK PERFORMANSI

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin matematik performansına (sayıları sayma, sayıları tanıma, işlemler gibi) ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

Evet   Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin matematik performansını belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

Standart (uzman yapımı) testler.

Programa dayalı testler.

Gözlemler.

Üdev-hata analizi.

Çek listesi.

Öğretmenle yapılan görüşmeler.

Başka, (belirtiniz):.....

.....
 .....
 .....

3. Öğrencilerin matematik performansına ilişkin olarak sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyor sunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- Matematik öğretimine hangi düzeyde başlanacağını belirlemede yararlanıyorum.
- Matematik öğretiminde kazandırılacak uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- Matematik öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- Matematik öğretimine uygun araç-gereçleri ve yöntemleri belirlemede yararlanıyorum.
- Başka (belirtiniz): .....
- .....
- .....
- .....
- Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında matematik performansına ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:.....

.....

.....

.....

X. TOPLUMSAL DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin toplumsal davranış özelliklerine ilişkin (alış-veriş, sinemaya gitme, misafir ağırlama, akran ilişkileri vb.) bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin toplumsal davranış özelliklerini belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

( ) Standart testler (uyum ölçekleri).

( ) Programa dayalı testler.

( ) Gözlemler.

( ) Görüşmeler.

( ) Başka (belirtiniz): .....

.....
 .....
 .....

3. Öğrencilerin toplumsal davranış özelliklerine ilişkin olarak raporlar da sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyorsunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- ( ) Toplumsal davranış özelliklerine ilişkin performansını belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Toplumsal davranış özelliklerine ilişkin olarak gerçekleştirilmesi istenen uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Toplumsal davranış özelliklerinin öğretimini planlamada yararlanıyorum.
- ( ) Toplumsal davranış özelliklerinin öğretiminde kullanılacak araçları ve yöntemleri belirlemede yararlanıyorum.
- ( ) Başka (belirtiniz): .....
- .....
- .....
- .....
- ( ) Hiç bir şekilde yararlanmıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında toplumsal davranış özelliklerine ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz?

Belirtiniz: .....

.....

.....

.....

XI. DUYUSAL ÖZELLİKLER

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin duyusal özelliklerine ilişkin görme, işitme vb. bilgiler yer alıyor mu?

Evet   Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin duyusal özelliklerini belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- Hastanede yapılan hekimin incelemelerine ve sonuçlarına yer verilmiştir.
- Rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarınca okulda yapılan görme, işitme vb. taramalarının sonuçlarına yer verilmiştir.
- Rehberlik ve araştırma merkezinin bünyesinde yapılan bireysel incelemelere yer verilmiştir.
- Başka (belirtiniz): .....
- .....
- .....
- .....

3. Öğrencilerin duysal özelliklerine ilişkin olarak sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

( ) Sınıf ortamını öğrencilerin özelliğine uygun olarak düzenlemede yararlanıyorum.

( ) Duysal özelliğine göre araç-gerec seçiminde yararlanıyorum.

( ) Duysal özelliğine göre etkinlik düzenlemede yararlanıyorum.

( ) Başka (belirtiniz): .....

.....

.....

.....

( ) Hiç bir şekilde yararlanamıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında duysal özelliklere ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:

.....

.....

.....

.....

XII. SAĞLIK DURUMU

1. Özel eğitim kararı alınan ve sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında öğrencilerin sağlık durumuna ilişkin bilgiler yer alıyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız "HAYIR" ise 4. maddeye geçiniz.

Cevabınız "EVET" ise 2. maddeden devam ediniz.

2. Öğrencilerin sağlık durumlarını belirlemek için hangi araçlar kullanılmıştır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

( ) Hastanede yapılan hekim incelemelerine ve sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Rehberlik ve araştırma merkezi elemanlarınca yapılan sağlık taramaları ve sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Anne, baba, öğretmen ile yapılan görüşmeler ve sonuçlarına yer verilmiştir.

( ) Başka (belirtiniz) : .....

.....
 .....
 .....

3. Öğrencilerin sağlık durumuna ilişkin olarak raporlarda sunulan bilgilerden öğretim çalışmalarınızda nasıl yararlanıyor sunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- ( ) Sağlık durumuna göre öğretim çalışmalarını düzenlemede yararlanıyorum.
- ( ) Sağlık sorunlarını çözmeye ve öğrenciye yardımcı olmada yararlanıyorum.
- ( ) Sağlık sorunlarına çözmeye aile ile işbirliği içine girilmede yararlanıyorum.
- ( ) Başka (belirtiniz): .....
- .....
- .....
- .....
- ( ) Hiç bir şekilde yararlanamıyorum.

4. Sınıfınıza yerleştirilen engelli öğrenciler için düzenlenen değerlendirme raporlarında sağlık durumuna ilişkin olarak ne tür bilgilere gereksinim duyuyorsunuz? Belirtiniz:....

.....

.....

.....

.....